

DET NORSKE UNIVERSITETSRAAD

Norwegian Council of Universities

ÅRSMELDING 1999

MOT ET STØRRE FELLESSKAP

Universitetsrådets representantskap drøftet 11-12 mai 1999 utviklingen i høgre utdanning i Norge og konkluderte med følgende vedtak:

Representantskapet konstaterer at det i Norge ikke lenger er grunnlag for en enkel todeling mellom eksisterende universitetssektor og høgskolesektor. Representantskapet understøtter viktigheten av at universitets- og høgskolesektoren gir rom for en mangfoldighet av institusjoner og for forskjellige utviklingslinjer.

På denne bakgrunn ga representantskapet tilslutning til ideen om en felles plattform for Universitetsrådet og Høgskolerådet for å sikre institusjonenes plass i den utdannings- og forskningspolitiske strategiutviklingen og for å etablere rasjonelle fellesløsninger.

Etter at også Høgskolerådet hadde gitt uttrykk for tilsvarende synspunkter, har de to organisasjonene arbeidet aktivt med videreutviklingen av den felles plattformen og i oktober 1999 ga begge organisasjoners råd/representantskap sin tilslutning til at man skulle legge til rette for at de to organisasjonene kunne gå sammen i en fellesorganisasjon for institusjonene i universitets- og høgskolesektoren. Universitetsrådets representantskap ga 18.-19. oktober 1999 følgende råd:

Representantskapet ber styret og generalsekretær legge forholdene til rette for en sammenslutning av Det norske universitetsråd og Det norske høgskolerådet og legge spørsmålet om sammenslutning fram på neste møte i representantskapet i mai 2000.

I det videre arbeidet med utformingen av den nye fellesorganisasjonen har de to organisasjoners ledere og nestledere utgjort en felles drøftingsgruppe som sammen med generalsekretærene har funnet fram til omforente løsninger på en rekke sentrale spørsmål.

Utviklingen mot én organisasjon for universiteter og høgskoler har gått fort. Likevel har den ikke vært uventet. Det departementsoppnevnte utvalget som i 1994-95 utredet rådsstruktur og rådsfunksjoner i høgre utdanning, fremførte en rekke argumenter for at dette måtte være veien å gå. Utvalget påpekte behovet for organer som kunne fungere som samarbeids- og koordineringsorganer mellom institusjonene og som rådgivningsorganer for departementet. Utvalget tilrådte derfor å bygge videre på Universitetsrådet og Høgskolerådet og så ikke bort fra en utvikling som over tid ville føre til en sammenslutning av de to rådene.

Når departementet likevel valgte å satse på et nytt råd tettere knyttet til departementet – Norgesnettrådet – og stilte betydelige ressurser til disposisjon for det nye rådet, kunne man kanskje vente at institusjonssamarbeidet ville bli svekket. Behovet for å ivareta institusjonenes interesser er imidlertid bare blitt styrket og det kom stadig klarere fram at Universitetsrådet og Høgskolerådet har mange sammenfallende interesser på vegne av sine medlemsinstitusjoner.

Tilsvarende utvikling har man også sett i andre land: *Sveriges universitets- och högskoleförbund*, og den tyske *Hochschulrektorenkonferenz* har allerede forenet universitetsinteresser og høgskoleinteresser i flere år.

Derfor venter vi nå på etableringen av *Universitets- og høgskolerådet*.

INNHOLD

KOLOFONSIDE [*](#)

MOT ET STØRRE FELLESSKAP [*](#)

INNHOLD [*](#)

(O1) DEL 1. UNIVERSITETSRÅDETS VIRKSOMHET [*](#)

(O2) *INNLEDNING* [*](#)

(O3) REPRESENTANTSKAPET [*](#)

(O3) STYRET [*](#)

(O3) SEKRETARIATET [*](#)

(O3) BUDSJETT OG REKNESKAP [*](#)

(O2) *UNIVERSITETSPOLITISKE UTFORDRINGER* [*](#)

(O3) Universiteter i omstilling [*](#)

(O3) Institusjonsstrukturen i høgre utdanning [*](#)

(O3) Grunnbevilgninger til universiteter og høgskoler [*](#)

(O3) Studenttall som budsjettparameter [*](#)

(O3) Rapportering av forskningsinnsats [*](#)

(O3) Stabilitet i bevilgningene [*](#)

- (O3) Trenger vi en akkrediteringsordning? [*](#)
- (O3) Bologna-deklarasjonen og norsk gradssystem [*](#)
- (O3) Nytt felles nasjonalt karaktersystem [*](#)
- (O3) Mastergradsstudier i statlige høyskoler [*](#)
- (O3) Evaluering av organisert forskerutdanning i Norge [*](#)
- (O2) *INNSPILL TIL STORTING OG DEPARTEMENT* [*](#)
- (O3) Forslaget til statsbudsjett [*](#)
- (O3) Forskning og utvikling i statsbudsjettet [*](#)
- (O3) Organisering av oppdragsvirksomhet [*](#)
- (O3) Aksjeselskap i randsonen [*](#)
- (O3) Ny kompetanse [*](#)
- (O3) Et nettverk av samarbeidende universiteter og høyskoler [*](#)
- (O3) Finansieringen av en kompetansereform [*](#)
- (O3) Realkompetanse og formalkompetanse [*](#)
- (O3) Dimensjonering og deregulering i høgre utdanning [*](#)
- (O3) Arbeidslivets behov for akademisk utdanning [*](#)
- (O3) Økonomien i høgre utdanningssektor [*](#)
- (O3) Endringer i Privathøyskoleloven [*](#)
- (O3) Forsøksordninger under lov om universiteter og høyskoler [*](#)
- (O3) Nasjonal informasjonstjeneste i Norgesnettrådets regi [*](#)
- (O2) *KOORDINERING OG ARBEIDSDELING* [*](#)
- (O3) Norgesuniversitetet [*](#)
- (O3) IT- og kunnskapssenter på Fornebu [*](#)
- (O3) Kopinor - nye utfordringer [*](#)
- (O3) Kompetanse på opphavsrett- og kopierings spørsmål [*](#)

- (O3) Immaterialrett – forholdet til undervisnings- og forskingsbehov [*](#)
- (O2) *ENDRINGER I REGELVERKET* [*](#)
- (O3) Cand.mag.-graden – nytt reglement [*](#)
- (O3) "Doktor kunst" [*](#)
- (O3) Fjerning av femårsregelen for delarbeider til doktorgraden [*](#)
- (O2) *UTVIKLING AV EGEN ORGANISASJON* [*](#)
- (O3) Rapport fra SIU-styret [*](#)
- (O3) Universitetsrådets rådgivende utvalg og programstyrer [*](#)
- (O3) Examen philosophicum som fjernundervisning – avtale med Forsvaret [*](#)
- (O2) *INTERNASJONALT SAMARBEID* [*](#)
- (O3) Det nordiske universitetssamarbeidet (NUS) [*](#)
- (O3) Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser [*](#)
- (O3) CRE - Association of European Universities [*](#)
- (O3) Confederation of EU Rectors' Conferences [*](#)
- (O3) Council of Europe's Committee for Higher Education and Research [*](#)
- (O2) *SENTER FOR INTERNASJONALT UNIVERSITETSSAMARBEID* [*](#)
- (O3) SIU 1999 [*](#)
- (O3) SOKRATES-programmet [*](#)
- (O3) NUFU-programmet [*](#)
- (O3) NORADs stipendprogram [*](#)
- (O3) Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Aust- Europa [*](#)
- (O3) NORDPLUS [*](#)
- (O3) Administrasjon [*](#)
- (O1) DEL 2. NASJONALE NETTVERK [*](#)
 - (O2) *DE NASJONALE FAKULTETSMØTENE* [*](#)
 - (O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for historisk-filosofiske fag [*](#)

- (O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for realfag [*](#)
- (O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag [*](#)
- (O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag [*](#)
- (O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for odontologiske fag [*](#)
- (O3) Dekanmøtet i medisin [*](#)
- (O3) Nasjonalt råd for sivilingeniørutdanningen [*](#)
- (O3) Nasjonalt råd for psykologutdanningen [*](#)
- (O3) Nasjonalt råd for profesjonsutdanning i farmasi (NRPF) [*](#)
- (O3) Nasjonale fagråd [*](#)
- (O3) Nasjonalt råd for farmasi [*](#)
- (O2) *UNIVERSITETSRÅDETS UTVALG* [*](#)
- (O3) Universitetsrådets forskningsutvalg [*](#)
- (O3) Universitetsrådets studieutvalg [*](#)
- (O3) Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene [*](#)
- (O3) Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene [*](#)
- (O3) Universitetsrådets rådgivende edb-komite (UREK) [*](#)

(O1) DEL 3. VEDLEGG [*](#)

(O1) DEL 1. UNIVERSITETSRÅDETS VIRKSOMHET

(O2) *INNLEDNING*

(O3) REPRESENTANTSKAPET

Universitetsrådets øverste organ, Representantskapet, utgjøres av den øverste valgte og administrative ledelse ved medlemsinstitusjonene og ledelsen i Norsk Studentunion. Representantskapet møtes ordinært to ganger i året.

Det 45. møtet i Det norske universitetsråd, Representantskapet

ble holdt 14. januar på Universitetet i Oslo som konstituerende møte for det nye representantskapet.

Rektor Tove Bull, Universitetet i Tromsø, ble valgt til Universitetsrådets leder 1999-2001, med rektor Roger K. Abrahamsen, Norges landbrukshøgskole, som nestleder for samme periode.

Representantskapet anmodet styret om å se nærmere på muligheten for en endret styresammensetning, herunder forholdet til direktørmøtet.

Det 46. møtet i Det norske universitetsråd, Representantskapet

ble holdt 11.-12. mai 1999 på Osterøy. Hovedtemaene på møtet var:

- *Universitets- og høgskolesektoren - en sektor ?*
- *IT- og kunnskapssenter på Fornebu*
- *Norgesuniversitetet*
- *Om prinsipper for dimensjonering av høgre utdanning*
- *Norsk høgre utdanning etter år 2000*

De enkelte temaer er omtalt under egne avsnitt i årsmeldingen

Det 47. møtet i Det norske universitetsråd, Representantskapet

var lagt til Skedsmo 18-19 oktober 1999. Hovedtemaene på dette møtet var:

- *Statsbudsjettet*
- *Forskningsmeldingen*
- *Dimensjoneringsmeldingen*
- *Bologna-deklarasjonen*
- *Doktorgrader ved statlige høgskoler*
- *Institusjonsstrukturen i UH-sektoren*

-Forslag om sammenslutning av Universitetsrådet og Høgskolerådet

Det vises til omtale av de enkelte saker under egne avsnitt i årsmeldingen.

(O3) STYRET

Styrets sammensetning i 1999 har vært:

Rektor Tove Bull, Universitetet i Tromsø (leder)
Rektor Roger K. Abrahamsen, Norges landbrukshøgskole (nestleder)
Rektor Kirsti Koch Christensen, Universitetet i Bergen
Rektor Kaare R. Norum, Universitetet i Oslo
Rektor Emil Spjøtvoll, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Rektor Hallstein Grønstøl, Norges veterinærhøgskole
Leder David A. Baum, Norsk Studentunion (til 30.05.99)
Leder Sigrun Aasland, Norsk Studentunion (fra 30.05.99)

Varamedlemmer:

Prorektor Noralv Bjørnå, Universitetet i Tromsø
Prorektor Rolv Mikkel Blakar, Universitetet i Oslo
Prorektor Sigmund Grønmo, Universitetet i Bergen
Prorektor Kathrine Skretting, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Rektor Jens Harald Bratlie, Norges musikkhøgskole (for Grønstøl)
Rektor Gunnar Breivik, Norges idrettshøgskole (for Abrahamsen)
Universitets- og høgskoleansvarlig Lasse Ramstad, Norsk Studentunion (for Aasland)

Styret har i løpet av året holdt 9 styremøter og behandlet 154 saker.

De viktigste sakene styret har behandlet er omtalt i årsmeldingens del 1.

(O3) SEKRETARIATET

Sekretariatet for Det norske universitetsråd ledes av generalsekretær Per Nyborg.

Personale tilknyttet *Allmennavdelingen*:

Underdirektør Jarle Rønhovd
Rådgiver Guri Bakken
Førstekonsulent Marit Selvik Kallekleiv
Kontorfullmektig Elin Lønne

Personale tilknyttet *Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU)*:

Direktør Ulf Lie
Seksjonsleder Ingebjørg Birkeland
Seksjonsleder Kurt Løvschal
Kontorsjef Kari-Lise Reinertsen
Førstekonsulent Bjørn Erik Andersen

Førstekonsulent Ingveig K. Astad
Førstekonsulent Egil Eiene
Førstekonsulent Asle Haukaas
Førstekonsulent Paul J. Manger
Konsulent Kari Omdahl
Førstekonsulent Dag Rune Ramstad
Konsulent Helene Moe
Rådgiver Tom Skauge
Konsulent Gerd Skeie
Førstekonsulent Helge Skugstad
Førstekonsulent Arne Aarseth
Førstekonsulent Roger Langeland
Sekretær Sigrunn M. Storhaug

(O3) BUDSJETT OG REKNESKAP

Universitetsrådets budsjettet omfatter generalsekretærens og Allmennavdelingens virksomhet. Virksomheten ved Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) dekkes av programmenes administrasjonsbidrag og er budsjettert separat. Det vises til egen omtale av SIU.

Representantskapet vedtok høsten 1998 budsjett 1999 med en ramme på 3,120 mill. kroner. Dette beløpet ble revidert i representantskapsmøte 11.-12. mai 2000 til 3,350 mill. kroner. Budsjettet bygger på tilskudd fra medlemsinstitusjonene og departementet med 1,4 mill. kroner på hver part, det resterende er dekket inn ved andre inntekter samt et bidrag fra egenkapitalen på 200.000 kroner.

Generalsekretæren har hatt fullmakt til å overskride budsjettrammen mot tilsvarende merinntekt. Styret har hatt fullmakt til å trekke på udisponert egenkapital til prosjekter som ikke medfører forpliktelser for senere budsjettår. Disse fullmakter er ikke benyttet i 1998.

Rekneskapet for 1999 viser et mindreforbruk i forhold til det reviderte budsjettet på 94.000 kroner.

(O2) UNIVERSITETSPOLITISKE UTFORDRINGER

Det norske universitetsråd er et samarbeidsorgan for universitetene og de vitenskapelige høgskolene, og har bidratt til å utvikle felles målsettinger for forskning og høgre utdanning, og å fremme koordinering og arbeidsdeling mellom institusjonene og i forhold til andre nasjonale aktører. I tillegg til å videreutvikle og styrke dette samarbeidet har Universitetsrådet i 1999 også tatt opp saker som representerer betydelige utfordringer for sektoren og som på ulike måter er knyttet til de rammevilkår institusjonene arbeider under. Disse sakene har det vært naturlig å vie betydelig omtale i årsmeldingen.

(O3) Universiteter i omstilling

Det norske universitetsråd har ved flere anledninger – også i møter med stortingskomiteen – understreket nødvendigheten av betydelige omstillinger i universitets- og høgskolesektoren.

Vi har gjort komiteen oppmerksom på at de statlige institusjonene trenger større frihet enn de har i dag til å organisere sin virksomhet i takt med samfunnsutviklingen. Vi har understreket nødvendigheten av et nytt regelverk som legger til rette for omstillinger og for samarbeid med næringslivet, og som gir muligheter for aktiv markedsdeltagelse på områder der myndighetene ønsker at universiteter og høgskoler skal ta betalt for sine tjenester. Vi har påpekt at rasjonelle omstillinger i sektoren forutsetter en langsiktig strategi for høyere utdanning, bl.a. når det gjelder institusjonenes medvirkning i kompetansereformen. Vi har understreket at institusjonene må kunne forvente styringssignaler som gir rimelig tid til å foreta de nødvendige tilpasninger, og at instruksjer i budsjettproposisjonen om årlige opp- og nedjusteringer i studenttallene for forskjellige utdanninger og studieretninger, ikke gir tilfredsstillende planleggingsmuligheter.

Vi ser det derfor som svært positivt at departementet nå bl.a. gjennom Dimensjoneringsmeldingen retter søkelyset på den enkelte institusjons handlingsrom og at departementet vil gå gjennom de bestemmelsene som setter grenser for institusjonenes frihet, med sikte på en videre utvidelse av deres handlingsrom.

Skal en slik prosess lykkes, forutsetter det imidlertid omstillingsmidler. Universitetsrådet har derfor understreket at en betydelig avsetning på kommende budsjetter til omstillingsformål vil være nødvendig for at institusjonene skal kunne møte de nye utfordringene på utdannings- og forskningsfeltet. Dette gjelder bl.a. det samarbeid som er etablert mellom institusjonene i universitetssektoren for å sikre en nasjonal kompetanse i små fag og viktige spesialiteter som den enkelte institusjon ikke lenger makter å opprettholde alene. Nye undervisningsformer og satsing på etter- og videreutdanning krever også et løft fra universitetenes side. Særlig gjelder dette bruk av IKT-baserte undervisningstilbud som også åpner for nettverksbasert samarbeid mellom flere institusjoner om undervisning.

Universitetsrådets styre har derfor på sitt møte i mai 1999 tatt til orde for at det satses ekstra på omstilling:

Styret understreker viktigheten av at det stilles ekstra midler til disposisjon for omstillingstiltak i universitets- og høgskolesektoren og støtter forslaget om en ekstraordinær avsetning på 600 mill. kroner over 5 år til omstillingstiltak over kap. 281 Fellesutgifter for universiteter og høgskoler.

Styret oppfordrer de nasjonale fakultetsmøtene til å delta aktivt i den videre utviklingen av arbeidsdelingen mellom institusjonene når det gjelder små fag og faglige spesialområder.

Selv om departementet ikke fulgte opp dette i forslaget til statsbudsjett for 2000, fikk universitetssektoren gjennomslag i Stortinget, som bevilget 100 millioner til omstillingsformål.

Vi er klar over at det er betydelige summer som vi mener nå må stilles til disposisjon for institusjonene. Regjeringen har imidlertid selv erkjent behovet bl.a. for seniorstipend, stipendiatstillinger og postdoktorstillinger og for nytt vitenskapelig utstyr i både i dimensjoneringsmeldingen og i forskningsmeldingen. Siden omstillingstiltakene gjelder både

høgre utdanning og forskning, bør det være mulig å se disse nødvendige tiltakene i sammenheng med den økte satsing på forskning ved våre universiteter og høgskoler som forskningsmeldingen bærer bud om.

Sterke universiteter og høgskoler er en nødvendighet for et land som ønsker å satse på kunnskap og kompetanse. Det er Universitetsrådets håp at dette også nå kan komme til uttrykk gjennom konkrete vedtak i Stortinget.

(O3) Institusjonsstrukturen i høgre utdanning

Med utgangspunkt i en henvendelse fra departementet fattet Norgesnettrådet i desember 1998 et enstemmig vedtak med en anbefaling om at private høgskoler kan søke institusjonsgodkjenning som faglig jevn god med statlig høgskole, vitenskapelig høgskole eller universitet, med adgang til å benytte tilsvarende titler. Slik godkjenning forutsettes gitt etter søknad og institusjonsvurdering. Norgesnettrådet stilte seg samtidig positivt til å utarbeide forslag til prosedyrer og kriterier for institusjonsgodkjenning.

Universitetsrådet fant det nødvendig å vurdere konsekvensene og samtidig utvikle en strategi for å møte de nye utfordringene. Universitetsrådet forventer at de statlige høgskolene vil kreve at denne godkjenningsordningen også må gjelde for dem, og det er liten grunn til å tro at dette kravet ikke vil bli innfridd av de politiske myndigheter.

Inntil godkjenningsordningen for private høgskoler ble foreslått, kunne det – til en viss grad – være mulig å styre utviklingen i statlig sektor gjennom ressursallokeringen. Innenfor de eksisterende rammer er det ikke ressurser til utbygging av et femte universitet slik vi i dag oppfatter universitetsbegrepet i Norge. I mer begrenset omfang kan det samme sies hva angår flere vitenskapelige høgskoler om vi legger dagens oppfatning av denne institusjonsgruppen til grunn. En oppgradering av en rekke nye institusjoner til tradisjonell universitetsstandard framstår som en ressursmessig umulighet.

Spørsmålet som Universitetsrådet nye styre fikk seg forelagt i januar 1999, var om det fortsatt vil være hensiktsmessig å opprettholde det tradisjonelle skillet mellom universiteter og høgskoler i Norge. I stadig flere land viskes skillene ut mellom de tradisjonelle institusjonsgruppene: I Sverige er nylig tre høgskoler omgjort til universitet, i engelsk språkdrakt omtales de 20 finske universiteter og vitenskapelige høgskoler som "universities", i England ble "polytechnics" til "universities" allerede for flere år siden og nå er engelske "colleges" i ferd med å bli "university colleges" etter hvert som de etablerer mastergradsstudier.

Sett fra fellesskapets synspunkt kan en godkjenningsordning for høgskoler ha mye for seg hvis dette introduseres som et element i kvalitetsutviklingen i høgre utdanning. Men da kan ikke dette automatisk endre institusjonenes eller de tilsattes oppgaver eller arbeidsvilkår: Den enkelte institusjons arbeidsoppgaver og økonomiske betingelser må fortsatt bestemmes ut fra institusjonens rolle innenfor rammene av en overordnet nasjonal utdanningspolitisk strategi.

Representantskapsmøtet 11.-12. mai 1999 fattet følgende vedtak om institusjonsstrukturen:

Representantskapet konstaterer at det i Norge ikke lenger er grunnlag for en enkel todeling mellom eksisterende universitetssektor og høgskolesektor. Representantskapet understøtter viktigheten av at universitets- og høgskolesektoren gir rom for en mangfoldighet av institusjoner og for forskjellige utviklingslinjer.

Representantskapet ser behovet for en avklaring av universitetsbegrepet i tråd med den internasjonale utvikling, og ber Universitetsrådets styre arbeide for en løsning med utgangspunkt i drøftingen på representantskapsmøtet.

I det videre arbeidet med saken tok Universitetsrådets styre utgangspunkt i representantskapets konstatering av at det ikke lenger er grunnlag for en enkel todeling mellom eksisterende universitetssektor og høgskolesektor. En mulig konsekvens av dette kan være at *alle institusjonene under Universitets- og høgskoleloven formelt likestilles i loven*. Dette vil gi rom for den mangfoldighet av institusjoner som representantskapet tok til orde for – og for forskjellige utviklingslinjer. Vi vet at noen av dagens høgschooler ønsker å utvikle seg til universiteter. Med en formell likestilling av alle institusjoner er det imidlertid ingen grunn til at de skal prøve å kopiere våre fire tradisjonelle universiteter. Snarere vil de utvikle sine egne profiler.

På bakgrunn av representantskapets ønske om at norsk bruk av betegnelsen *universitet* bør være i tråd med internasjonale utvikling, anførte generalsekretæren at *en utvidet bruk av universitetsbetegnelsen bør ta utgangspunkt i at universiteter internasjonalt oppfattes som institusjoner som tildeler akademiske grader på alle nivå og som driver grunnforskning og forskerutdanning. Universitetsbetegnelsen brukes vanligvis på institusjoner med stor faglig bredde og tilsvarende størrelse, men kan også benyttes på andre institusjoner som har nasjonalt ansvar for fagområder av nasjonal og internasjonal betydning.*

I dagens lov er institusjonene nevnt ved navn. Følgelig er det bare Stortinget som kan endre institusjonsbetegnelsene. Bruk av betegnelsen *universitet* er imidlertid ikke lovbeskyttet og den er allerede tatt i bruk på institusjonenes samarbeidstiltak (Nettverksuniversitetet, Bedriftsuniversitetet, Norgesuniversitetet) uten at det har kommet innsigelser mot dette. Man kan derfor spørre om ikke en institusjon selv bør kunne ta ansvar for en navneendring hvis institusjonens styre ønsker dette. På denne bakgrunn fant både Norgesnettrådet og Høgskolerådet å kunne tilråde at det utredes en lovendring slik at institusjonsstrukturen ikke fastsettes i loven, men at institusjonene gis adgang til fritt å velge den betegnelse som de finner best dekkende for sin virksomhet og faglige profil.

Da Universitetsrådets representantskap tok saken opp igjen i oktober 1999, valgte representantskapet å bygge videre på sitt vedtak fra maimøtet og vedtok en anmodning til Mjøsutvalget om å *utrede en lovendring som legger til rette for en mangfoldig institusjonsstruktur.*

Det fremgår av denne årsmeldingen at saken om institusjonsgodkjenning for høgschooler har vært en utløsende faktor for den debatten om institusjonsstruktur og rådsstruktur som fant sted i 1999.

(O3) Grunnbevilgninger til universiteter og høgschooler

Det norske universitetsråd har understreket at Norge må satse på fortsatt kompetansebygging for å sikre næringslivets konkurranseevne og en positiv samfunnsutvikling. Vår satsing på høgre utdanning og forskning kan derfor ikke over lengre tid stå tilbake i forhold til satsinger i de land vi vil sammenligne oss med. Statistikken viser imidlertid at vi ligger 20 % under OECD-gjennomsnittet både når det gjelder forskningens andel av BNP og når det gjelder ressursinnsatsen pr. student i høgre utdanning. Denne underbudsjetteringen av både høgre utdanning og forskning er det nødvendig å finne en snarlig løsning på.

I forbindelse med den nye forskningsmeldingen har det vært drøftet ulike modeller for grunnfinansiering av universiteter og høgskoler. Ett av de forslagene som har vært diskutert, er å budsjettere forskning og undervisning separat. Universitetsrådets styre har pekt på at en slik løsning i seg selv ikke løser den underbudsjetteringen av både høgre utdanning og av forskning som er påpekt ovenfor. Dertil kommer at de to hovedvirksomhetene ved universiteter og vitenskapelige høgskoler, forskning og undervisning, er tett innvevd i hverandre. En gjennomgang av den utdanningspolitiske debatten i Stortinget de siste ti årene viser med all tydelighet at stortingskomiteen oppfatter forskningen ved våre høgre læresteder som et nødvendig underlag for undervisningen og et sentralt element i kvalitetssikringen av høgre utdanning. I så måte er det naturlig at forskningen ved universiteter og høgskoler til en viss grad ses som en kostnad forbundet med undervisningen.

NIFU har på oppdrag fra departementet foretatt en gjennomgang av ulike modeller for basisfinansiering av universitetene i land der det skilles mellom bevilgninger til forskning og undervisning. I flere av landene tildeles forsknings- og undervisningsbevilgningene som en blokkbevilgning som institusjonene selv kan fordele. Her har man således *beregningsmodeller* som skiller mellom undervisning og forskning. Erfaringene fra flere land er at institusjonene ofte fortsetter å fordele ressursene internt slik som de tradisjonelt har gjort.

I noen land har man vurdert å overføre hele eller deler av basisbevilgningene til forskning til *forskningsrådene*. Skal en slik ordning fungere, forutsetter den, etter Universitetsrådets oppfatning, både at det sikres stabilitet i basisbevilgningene og at det politiske ansvar for fri forskning ikke pulveriseres. Forskningsrådet er i hovedsak innrettet mot å fordele ressurser ut fra konkurranse, kvalitetsvurderinger og forskningsstrategiske vurderinger, og ikke til å fungere som et instrument for basisfinansiering av vitenskapelige institusjoner. Når loven sier at institusjonene ikke kan gis pålegg om innholdet i forskningen, må institusjonene også ha ressurser som kan gi forskningen et innhold.

(O3) Studenttall som budsjettparameter

Universitetsrådet har flere ganger påpekt at grunnforskningen trenger større stabilitet i rammebetingelsene enn det statsbudsjettet for de to siste årene har signalisert. Her har nedbyggingen av undervisningskapasiteten og en proporsjonal nedkutting av institusjonenes budsjetter vært et gjennomgangstema.

Etter Universitetsrådets oppfatning ligger et hovedproblem i at alle budsjettendringer de siste årene har vært proporsjonale med endringer i studenttallet. Det har selvfølgelig vært umulig for institusjonene å takke nei til de betydelige økningene som har fulgt med studenttallsøkningen når dette har vært den eneste mulighet for økte ressurser. Når Stortinget dessuten har bestemt at studentene ved de åpne fakultetene fritt skulle kunne velge fag, har

man i realiteten overlatt til studentene å styre den faglige fordeling av de stillinger som er tillagt *både* undervisning og forskning.

Utgifter til infrastruktur og administrasjon er relativt uavhengig av årlige variasjoner i studenttallet. Forskerutdanningen, som er meget kostnadskreven, har overhodet ingen forbindelse med studentopptaket. *Kostnadene med forskerutdanningen må derfor i større grad synliggjøres i institusjonsbudsjettene.*

Selv om Universitetsrådet har påpekt at forskningsressurser må følge med undervisningsoppgavene, er det åpenbart at studenttall alene ikke kan benyttes som parameter for satsingen på forskning ved universiteter og høyskoler. Universitetsbudsjettene kan ikke skrus opp og ned med årlige variasjoner i studenttallet. Satsingen på forskerutdanningen kan ikke stagnere som en følge av redusert opptak av begynnerstudenter, derfor må kostnadene forbundet med forskerutdanningen synliggjøres i universitetenes og de vitenskapelige høyskolenes budsjetter. Infrastrukturbehov som bibliotek, laboratorier og avansert utstyr vil heller ikke variere med årlige endringer i studenttallet og må budsjetteres separat. De store kulturverdiene som tas hånd om av universitetsmuseene må ikke forvitte på grunn av lavere studenttall. Bibliotekene og museene har nasjonale funksjoner som burde budsjetteres som *tillegg* til utdanning og forskning, selv om de har stor betydning for disse universitetenes hovedoppgaver.

Tidsbegrensede forskningsprogrammer kan ikke komme som erstatning for det eksisterende minimumsnivå for grunnforskningen, de må komme som *tillegg*. Statsbudsjettets tildelinger til forskningsprogrammer bør gå via Forskningsrådet, ikke direkte til institusjonene og på den måten bidra til en politisk styring av institusjonenes forskning.

(O3) Rapportering av forskningsinnsats

Universitetsrådet har gått inn for bedre rapporteringsrutiner når det gjelder den forskningsinnsatsen som finansieres over institusjonsbudsjettene, og støtter det arbeidet som nå foregår for å synliggjøre grunnforskningen ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Vi finner i denne sammenhengen grunn til å minne om at Universitetsrådet alt for noen tid siden har tatt initiativ til å få kartlagt hvilke elementer som naturlig bør inngå i en slik rapportering.

Det er likevel viktig at denne type rapportering ikke bare skjer gjennom en makrorapportering av utvalgte indikatorer, den må synliggjøre viktige resultater og organiserte satsinger, og den må synliggjøre *kvaliteten* i forskningen. Som et underlag for dette bør det vurderes å kreve at vitenskapelige tilsatte hvert år rapporterer sine viktigste forskningsresultat på en slik måte at dokumentasjonen fra institutt, fakultet og institusjon kan få faglig tyngde. Et slikt opplegg ville også sette søkelyset på medarbeidere som over flere år *ikke* har vesentlige ting å rapportere. Retten og plikt til å bruke like mye av arbeidstiden til forskning som til undervisning må forutsette at denne forskningen blir dokumentert.

I Danmark og Sverige er det innført rapporteringssystemer som pålegger lærestedene å rapportere hvordan de har brukt ressursene på forskning og undervisning. Fordi lønnsdelen av budsjettet er stor, dukker spørsmålet om tidsregistrering opp. Dette kan i så fall lede til en taktisk rapportering av tidsbruken, noe som ikke er helt ukjent fra våre hjemlige tidsbruksundersøkelser. I England benyttes som kjent "peer reviews" som underlag for

tildeling av forskningsmidler etter kvalitet. En slik fremgangsmåte synes lite aktuelt i Norge.

(O3) Stabilitet i bevilgningene

Det norske universitetsråd ga våren 1998 et innspill til den kommende forskningsmeldingen. Her ble også budsjetteringen av forskningen ved universiteter og høyskoler kommentert. Universitetsrådet advarte da mot å ta i bruk en separat budsjettering av universitetenes forskningsvirksomhet som et virkemiddel for å styre universitetsforskningen. Samtidig påpekte man nødvendigheten av en budsjettmodell som gjør universitetsforskningen mindre sårbar for reduksjoner i antall begynnerstudenter.

I erkjennelsen av at det ville være langt fram til en ny budsjettmodell, tok Universitetsrådet til orde for en større vektlegging av hovedfagsundervisning og forskerutdanning i budsjettsammenheng. Synliggjøringen av forskerutdanningen i institusjonsbudsjettene var imidlertid det eneste nye elementet.

Regjeringens budsjettforslag for 1999 ga heldigvis signal om at de bevilgende myndigheter har innsett at det ikke er realistisk å trekke ut igjen alle midler som er lagt inn i institusjonsbudsjettene for å bygge opp en større kapasitet, når man fra et år til det neste vil å redusere kapasiteten. I ettertid kan man også si at egentlig ønsket man ikke å redusere kapasiteten, bare flytte den til andre fagfelt. *Omstilling* har blitt det nye slagordet i stortingsmeldinger og proposisjoner. Men omstilling koster, og de lover og regler som gjelder for universiteter og høyskoler er ikke laget med omstilling for øye, men tvert imot for å sikre stabilitet. Særlig gjelder dette de tilsattes rettigheter. Når opptil 90% av fakultetsbudsjettene går til lønn, må fristillingen av ressurser til nye formål bli en treg prosess.

Fremdeles kjenner vi ikke de økonomiske spillereglene for kompetansereformen. Hvor mange voksne studiesøkende vil søke til universitetenes ordinære studietilbud og hvor mange vil betale for seg i særskilt tilrettelagte kurs? Departementets dimensjoneringsmelding gir ingen konkrete svar på dette, og det er foreløpig uklart hvordan kompetansereformen vil slå ut for institusjonenes budsjetter.

Vi har i femti år hatt det system at universitetene og de vitenskapelige høyskolene fungerer som utførende institusjoner for en betydelig del av forskningsrådsbevilgningene. Det betyr at institusjonenes infrastruktur også har betjent forskningsrådsforskningen. Det kan være like vanskelig for institusjonsledelsen å forutse på hvilket fagområde neste års forskningsrådsbevilgning går opp eller ned som det er å forutse hvilke fag studentene vil velge. Og hvordan skal institusjonene planlegge for Regjeringens proklamerte satsing for å bygge opp norsk forskning til gjennomsnittlig OECD-nivå?

I en situasjon som er så full av usikkerhet, er det Universitetsrådets oppfatning at man bør tilstrebe en budsjettering som sikrer stabiliteten i institusjonenes basisfunksjoner. Disse basisfunksjonene må være så robuste at de kan håndtere variasjoner i undervisningsvolumet og forskningsvolumet fra et år til det neste, uten at budsjettet for basisfunksjonene behøver å endres. Bare de kostnader som er direkte proporsjonale med studenttallet bør endres år for år, på samme måte som forskningsrådsbevilgningene i realiteten bare dekker marginalkostnadene forbundet med denne forskningen.

I stedet for å separere bevilgningene til utdanning og forskning, har Universitetsrådet tatt til orde for at man, i større grad enn det gjøres i dag, bør planlegge utdannings- og forskningsvirksomheten *under ett*. Det vil bety at noen studenter må velge et fag på universitetet som tilbys fordi det også eksisterer et forskningsbehov i faget, i stedet for et mer populært undervisningsfag som kanskje verken er prioritert i institusjonens eller Forskningsrådets strategi eller etterspurt på arbeidsmarkedet. Det vil også bety at Forskningsrådet ikke bør bygge opp kompetanse ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene på forskningsfelt som ikke inngår i institusjonenes egne strategier. Det beste vil selvfølgelig være at institusjonene og Forskningsrådet utvikler sine strategier gjennom et institusjonelt samarbeid.

(O3) Trenger vi en akkrediteringsordning?

Universitetsrådet har helt siden 1993 tatt til orde for at det etableres en akkrediteringsordning for høgre utdanning i Norge. Den gang ble det særlig fokusert på akkreditering og kvalitetssikring av private høgre utdanningsinstitusjoner, mens det i dag fokuseres mer på akkreditering av høgre utdanning og høgre utdanningsinstitusjoner rent generelt.

Det foreligger forslag til endringer i Privathøgskoleloven som tar sikte på å klargjøre de private institusjonenes oppgaver i Norgesnett, samtidig som man søker å komme institusjonenes ønske om utvidete faglige fullmakter i møte.

Like rettigheter og plikter vil bety at kravene til kvalitet i *all* høgre utdanning må sikre at utdanningen holder den nødvendige standard. Dette kan ikke gjøres uten å stille krav til institusjonene. Institusjonsgodkjenning er da også et av elementene i den foreslåtte lovendringen i Privathøgskoleloven.

Norge har stilt seg bak Europarådets rekommandasjon R (97)1 *On the Recognition and Quality Assessment of Private Institutions of Higher Education*. Rekommandasjonen har en målsetting som er relevant ved en revisjon av den norske Privathøgskoleloven, men den inneholder dessuten en rekke definisjoner som ville være nyttige å få reflektert i den norske lovgivningen, og den stiller opp en rekke prinsipper og kriterier som kan bidra til å kvalitetssikre vår egen lovgivning vedrørende private – og statlige – utdanningsinstitusjoner.

Utenlandske aktører dukker stadig oftere opp på den norske utdanningsarenaen. Ikke alle er like seriøse. Og om moderinstitusjonen er seriøs, er det ikke sikkert at alle "døtrene" er av samme kvalitet. Videre er det flere norske utdanningsinstitusjoner som inngår ulike samarbeidsavtaler med utenlandske institusjoner. Ikke all norsk utdanning som inngår i disse avtalene, er "godkjent" som høgre utdanning i Norge. Dette kan skape problemer for studentene, både i forhold til Lånekassen og når det gjelder godkjenning av utdanningen inn i en norsk akademisk grad. En akkrediteringsordning vil kunne gi den nødvendige – og tilnærmet objektive – informasjon om aktuell institusjon og studium til både interesserte samarbeidspartnere og til studenter.

En troverdig akkrediteringsordning krever at organet som står for akkrediteringen, er et frittstående organ. Det har vært stilt spørsmål om Norgesnettrådet vil være et slikt mulig organ. I Norgesnettrådets mandat framgår at rådet skal kunne ta seg av sentrale kvalitetssikringsfunksjoner. Rådet selv uttaler at det har et systemansvar for kvalitetssikring i

høgre utdanning. Men både Norgesnettrådet og Norgesnettrådets sekretariat mener det ligger utenfor deres oppgaver å etablere og/eller fungere som et akkrediteringsorgan. Stortinget har også ved flere anledninger uttalt at Norgesnettrådet skal være rådgivende for departementet. Den rollen kan vanskelig kombineres med en akkrediteringsfunksjon.

Universitetsrådet har ved flere anledninger tatt opp spørsmålet om etablering av et akkrediteringssystem med både Norgesnettrådet og departementet, og vil fortsatt arbeide for at et slikt system blir etablert.

(O3) Bologna-deklarasjonen og norsk gradssystem

Det arbeides stadig med å styrke grunnlaget for studentmobilitet og gjensidig godkjenning av eksamener i Europa. I juni 1999 undertegnet statsråd Jon Lilletun sammen med 29 europeiske kolleger den såkalte Bolognaerklæringen. Erklæringen inneholder målsettinger om gradssystem, fremme av mobilitet, fremme av samarbeid om kvalitetssikring og fremme av den europeiske dimensjon i høgre utdanning.

Bolognaerklæringen er ett av dokumentene som danner underlag for Mjøsutvalgets vurderinger og forslag om framtidig studiestruktur innen høgre utdanning. Både Tyskland og Frankrike innfører nå 3-årige Bachelor-grader og 2-årige mastergrader parallelt med de tradisjonelle universitetsgradene. Universitetsrådets styre drøftet på møte i mars 1999 spørsmålet om tilpasning av den norske gradsstrukturen til en europeisk modell med "avstigningsmuligheter" etter 3, 5 og 8 år, slik som man kunne se konturene av i oppfølgingen av den såkalte "Sorbonne"-erklæringen.

Universitetsrådet har tilkjennegitt overfor Mjøsutvalget at en utredning om en tredelt gradsstruktur innenfor en ramme på 8 års studietid fram til doktorgrad, vil bli mottatt med stor interesse av Universitetsrådet. Det forutsettes at profesjonsutdanningene vil opprettholde sine særskilte studieløp.

(O3) Nytt felles nasjonalt karaktersystem

Ved to av Universitetsrådets medlemsinstitusjoner er det vedtatt å innføre nytt karaktersystem basert på ECTS. Dette har gjort det ønskelig å få sett på om det er mulig å innføre en felles nasjonal karakterskala, og Universitetsrådets styre vedtok derfor på sitt møte i mai 1999 å etablere en arbeidsgruppe som skulle utrede spørsmålet i henhold til følgende mandat:

Universitetsrådets arbeidsgruppe skal utrede muligheten for etablering av et nasjonalt karaktersystem som kan gjelde innenfor hele området høgre utdanning i Norge. Gruppen skal eventuelt komme med et forslag til et slikt system. Arbeidsgruppen skal trekke inn erfaringer fra arbeidet som er utrettet ved NTNU og UiO når det gjelder innføring av nye, ECTS-baserte karaktersystemer i den senere tid.

Arbeidsgruppen ble sammensatt med representanter både fra det vitenskapelige og det administrative personalet. Arbeidsgruppens hovedkonklusjon er at en ideell karakterskala bør inneholde langt færre karaktertrinn enn den som i dag er mest utbredt ved norske universiteter

og høyskoler. Flertallet i arbeidsgruppen tilrår innføring av en felles nasjonal skala, og mener at den bør fastsettes sentralt med hjemmel i lovverket for å sikre at institusjonene tar den i bruk. Dersom institusjonene fortsatt selv skal kunne fastsette sin egen skala, vil forslaget om en felles nasjonal skala kunne bli et supplement til de eksisterende skalaene, og dermed bidra til en utvidelse av den norske karakterfloraen i stedet for en forenkling av den.

Innstillingen ble lagt fram for Universitetsrådets styre i januar 2000, og deretter oversendt Mjøsutvalget for eventuell videre behandling. Det forutsettes at institusjonene vil få anledning til å behandle karakterspørsmålet i forbindelse med oppfølging av Mjøsutvalgets innstilling om høgre utdanning etter år 2000.

(O3) Mastergradsstudier i statlige høyskoler

Universitetsrådet fikk i 1998/99 utarbeidet en statusrapport over mastergrader ved norske universiteter og høyskoler (Rapport 2/99). Av rapporten framgår at begrepet mastergrad ikke gir noen entydig forståelse av hva et slikt studium innebærer eller hvilket nivå det ligger på. Rapporten viser at de mastergradene som eksisterer ved universiteter og vitenskapelige høyskoler, i all hovedsak er et tilbud for utenlandske studenter. All undervisning foregår på engelsk, og graden forutsettes å ligge på hovedfagsnivå.

I april 1999 gikk Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ut med en pressemelding der det framgikk at fire statlige høyskoler var tildelt mastergradsstudier som en forsøksordning. Dessuten var det fortsatt en høyskole som hadde søkt om rett til å etablere slikt studium, men søknaden var ikke ferdigbehandlet.

Departementet opplyste at det dreier seg om en forsøksordning med mastergradsstudier ved statlige høyskoler, og at studiene skal holde et faglig nivå som gir grunnlag for opptak til norske og utenlandske doktorgradsstudier. Forsøksordningen gjelder for minst to kull og skal evalueres underveis og etter hvert kull. Sammen med Mjøsutvalgets innstilling skal erfaringene fra forsøket være med å danne grunnlaget for framtidige beslutninger om gradsstrukturen i høgre utdanning. Det understrekes at slike forsøksordninger er viktige skritt i retning av økt internasjonalisering av høgre utdanning. Det understrekes også at denne godkjenningen viser at kvalitet i norsk utdanning ikke er avhengig av institusjonenes geografiske plassering.

De nye mastergradene ved de statlige høyskolene er "norske" og for norske studenter. Opptaksgrunnlaget er 3-årig norsk grunnutdanning og selve masterstudiet er på 1 ½-2 år. Det foreligger i dag ikke klare prosedyrer for kvalitetssikring av disse studietilbudene på linje med de prosedyrer som gjelder ved etablering av hovedfagsstudier ved universitetene.

Universitetsrådets styre behandlet spørsmålet om deltakelse i faglige komiteer for utvikling av mastergradsprogrammene ved de statlige høyskolene. Styret var av den oppfatning at Universitetsrådet ikke bør gå inn i arbeidet med utviklingen av studieopplegg ved den enkelte institusjon. Universitetsrådet kan eventuelt vurdere saken i nasjonal sammenheng når den enkelte institusjon har utviklet sitt opplegg. For internt arbeid ved den enkelte høyskole forutsatte styret at høyskolen selv ville finne fram til både norske universitetsrepresentanter og representanter fra relevante utenlandske institusjoner.

Departementet har henvendt seg til Norsk språkråd og bedt Språkrådet uttale seg om bruken av det engelske *master* som gradsbetegnelse i norsk utdanning.

(O3) Evaluering av organisert forskerutdanning i Norge

Det norske universitetsråd har lagt ned et betydelig arbeid i forbindelse med den organiserte forskerutdanningen, og ønsker nå at denne utdanningen skal evalueres.

Etableringen av den organiserte forskerutdanningen har vært en av de vesentligste reformer ved norske universiteter og vitenskapelige høgskoler på 1990-tallet. Mens det tidligere langt på veg var overlatt til den enkelte kandidat på egenhånd å arbeide fram mot en doktoravhandling, er de organiserte programmenene uttrykk for et sterkt politisk ønske om en bedre organisert forskerutdanning, slik at kandidaten i løpet av normert studietid skal få en solid faglig basis, bli i stand til å skrive en avhandling og forsvare den i disputas (jfr. NOU 1988:28, s. 97). Gjennom å etablere felles, nasjonale standarder og normer for forskerutdanningen, en klarere ansvars- og rollefordeling ved institusjonene og et tettere samarbeid og arbeidsdeling mellom institusjonene i forskerutdanningsystemet, ønsket man å styrke kvalitet, effektivitet og kapasitet ved institusjonenes forskerutdanning.

6 år etter at fellesreglementet for den organiserte forskerutdanningen trådte i kraft, vet vi at det avlegges flere doktorgrader pr. år enn noen gang tidligere. Vi vet også at flere stipendiater enn før fullfører doktorgraden, og at de bruker kortere tid enn tidligere. Likevel er forskjellen mellom normert tid og stipendiatenes faktiske tidsbruk større enn ønskelig, særlig innen samfunnsvitenskap og humaniora. St meld nr 39 (1998–99) *Forskning ved et tidsskille* varsler nye initiativ for bedret gjennomstrømming, og institusjonene oppfordres til å vurdere om det er samsvar mellom de kravene som stilles til innhold i og omfang av en doktorgrad, og den normerte tidsbruken. I meldingen går departementet dessuten inn for en årlig vekst på 150 nye stipendiatstillinger de neste fem år for å kunne ivareta behov for rekruttering til norsk forskning. Samtidig varsles det økt vektlegging av kvalitet.

I sum representerer dette betydelige utfordringer som forskerutdanningsinstitusjonene nasjonalt står overfor. Imidlertid er forskning etter sin karakter ikke begrenset av landegrensler, og de senere år har internasjonal kontakt mellom forskere og forskningsmiljø økt betydelig. En av forutsetningene for at norsk forskning skal kunne hevde seg i internasjonal sammenheng, er at den forskeropplæringen som institusjonene tilbyr, holder internasjonal standard og kvalitet.

Disse to aspektene – de nasjonale utfordringene og hensynet til internasjonal kvalitet i forskningen – er bakgrunnen for at Universitetsrådets forskningsutvalg har tatt initiativ til å få gjennomført en nasjonal evaluering av den organiserte forskerutdanningen ved norske universiteter og vitenskapelige høgskoler. Samtidig ønsker en å få belyst hvordan dagens norske forskerutdanningsprogram fungerer i et internasjonalt perspektiv, og om det er forhold som bør rettes på.

Evalueringen tenkes gjennomført som en systemevaluering med noen dybdeboringer. Dybdeboringene konsentreres rundt dr.ing., dr.art., dr.oecon. og dr.med.

Evalueringen foreslås gjennomført i tre faser. Første fase omfatter bl.a. innsamling av relevant materiale, og bygger så langt som mulig på materiale som alt eksisterer. I andre fase inngår bl.a. egnevaluering ved institusjonene, og her bygges det delvis på problemstillinger som har utkrystallisert seg etter den analysen som gjennomføres i første fase. Tredje fase er en gjennomgang og analyse av all innsamlet informasjon. Denne fasen munner ut i en skriftlig evalueringsrapport på engelsk. Gjennomgangen og analysen skal utføres av et internasjonalt evalueringspanel med inngående kjennskap til norsk og internasjonal doktorgradsutdanning og skal spesielt fokusere på kvalitet i internasjonal sammenheng.

Evalueringen planlegges gjennomført innen utgangen av år 2001.

(O2) INNSPILL TIL STORTING OG DEPARTEMENT

(O3) Forslaget til statsbudsjett

I sin uttalelse til statsbudsjettet for år 2000 har Det norske universitetsråd pekt på at de foreslåtte budsjettinnstrammingene i universitetssektoren (beregnet til 117 mill. kroner for de fire universitetene alene) i betydelig grad svekker institusjonenes omstillingsevne og grunnlaget for den varslede opptrappingen av norsk forskning. I uttalelsen heter det bl.a. følgende:

Regjeringens budsjettforslag innebærer at den samlede aktivitet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene må reduseres. Universitetene får svekket sine muligheter til å videreføre den omstilling som er påbegynt. Det er skuffende at Regjeringen ikke følger opp den strategien som forskningsmeldingen trekker opp med en konkret satsing på grunnforskning og forskerutdanning. Når Regjeringen samtidig vil kutte 2000 studieplasser ved de fire universitetene, blir institusjonenes handlingsrom begrenset. Mens andre OECD-land bygger ut sine utdanningssystemer, fortsetter nedbyggingen i Norge. Kompetanse er en konkurransefaktor, og Norge er nå i ferd med å svekke sin konkurransevne.

I lys av de meldinger om høgre utdanning og forskning som er til behandling i Stortinget, har Det norske universitetsråd anmodet Storkomiteen om å vurdere følgende:

- Avsetningene til omstillingstiltak økes vesentlig.
- Antall studieplasser i høgre utdanning opprettholdes inntil Stortinget har behandlet dimensjoneringsmeldingen. Ved eventuell nedtrapping av studenttallet må institusjonene få beholde budsjettmidlene til omstilling, hovedfagsstudier, forskerutdanning og forskning
- 150 rekrutteringsstillinger opprettes fra høsten 2000.
- Økte bevilgninger til vitenskapelig utstyr.

Dette vil gi universitetene og høyskolene mulighet til å fortsette sitt arbeid med på tilpasse seg til de store utfordringene vi vil møte med realiseringen av Kompetansereformen og oppbyggingen av norsk forskningsinnsats til OECD-nivå. Som et langsiktig tiltak mener Universitetsrådet at det bør legges en forpliktende plan for den videre oppbyggingen av forskningsfondet.

(O3) Forskning og utvikling i statsbudsjettet

I innledningen til proposisjonen fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet sies bl. a. følgende:

En hovedprioritering ved bruk av offentlige midler i årene framover er styrking av den langsiktige og grunnleggende forskningen ved universitetene, høgskolene og forskningsinstituttene. I tillegg[vår understreking] vil myndighetene prioritere økt forskningsinnsats på fire tematiske områder... Kvalitet skal fremmes og belønnes på alle områder

Det norske universitetsråd konstaterer i sin uttalelse til statsbudsjettet at hovedvekten i den foreslåtte styrkingen av forskningsinnsatsen i 2000 ligger på anvendelser (EU-programmene) og de tematiske områdene. Dette er viktige satsinger som vi gir vår fulle tilslutning til hvis det ikke går på bekostning av den grunnleggende forskningen ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. Dessverre ser det ut som at det er dette som er tilfellet, siden det ikke foreslås nye stipendiat- eller post-doc.stillinger. *Dette haster; det tar fire år å utdanne de nye forskerne vi trenger for opptrappingen.*

For å kunne møte den doble utfordringen som følger av økt aldersavgang de nærmeste årene og den varslede opptrappingen av norsk forskningsinnsats til gjennomsnittlig OECD-nivå, mener Universitetsrådet at opptrappingen av rekrutteringsstillinger til universiteter og vitenskapelige høyskoler må begynne allerede kommende år. Stortingets vedtak om 100 mill. til rekrutteringsstipend er i så henseende et gledelig signal.

Universitetsrådet hadde likevel håpet på forslag om større bevilgninger til vitenskapelig utstyr, slik at man kunne redusere det dokumenterte behovet på 700 mill. kroner til store utstyrsenheter. Det store løftet for instrumentering av realfagsbygget i Trondheim er helt nødvendig, men løser ikke problemene på landsbasis. Det vil være umulig å dekke etterslepet i utstyrsbevilgningene over institusjonenes driftsbevilgninger slik som budsjettforslaget antyder.

(O3) Organisering av oppdragsvirksomhet

Det norske universitetsråd har sluttet seg til konklusjonen i NOU 1999:18 *Organisering av oppdragsvirksomhet* om at aksjeselskap vil være en bedre form enn stiftelse for inntektsbringende randsonevirksomhet ved institusjonene. Universitetsrådet påpeker imidlertid i sin høringskommentar at etablering av aksjeselskap ikke kan løse alle problemer knyttet til oppdragsvirksomhet. Det vil heller ikke være enkelt å gjøre om dagens mangfold av stiftelser med ulike stiftere til heleide aksjeselskap under universitet eller høyskole. Universitetsrådet peker spesielt på at utredningen mangler anvisninger på hvordan regelverket må endres for at eksternt finansiert virksomhet ved våre institusjoner på en effektiv og dynamisk måte kan organiseres som en integrert del av institusjonens virksomhet *uten* å flytte denne virksomheten over i en ekstern organisasjon med separat styring. Her vises det til rapport nr.1/98 fra Det norske universitetsråd *Halen og hunden – Regelverk for eksternt finansiert virksomhet og virksomheten i universitetenes randsone* som beskriver en større

mangfoldighet i organiseringen av den eksternt finansierte forskningen enn Mjøsutvalgets delinnstilling. Sett fra Universitetsrådets side er det skuffende at Mjøsutvalget ikke i større grad har tatt utgangspunkt i de detaljerte forslagene som denne rapporten presenterer.

I sin høringsuttalelse viser Universitetsrådet også til St meld nr 36 (1998-99), "Dimensjoneringsmeldingen," hvor departementet selv retter søkelys mot den enkelte institusjons handlingsrom og signaliserer at de vil gå gjennom de bestemmelsene som setter grenser for institusjonenes frihet, med sikte på å utvide deres handlingsrom. Departementet påpeker bl.a. at statlige institusjoner vil måtte konkurrere med private aktører når det gjelder etter- og videreutdanning. Departementet har også sørget for en revisjon av særavtalen for det faglige personalet, slik at dette personalet lettere kan påta seg oppgaver innen etter- og videreutdanning i tillegg til ordinær arbeidsplikt.

Det norske universitetsråd gir full tilslutning til den nye kurs som departementet her trekker opp, og understreker i sin uttalelse viktigheten av størst mulig frihet for institusjonene når de skal konkurrere på et fritt marked. Universitetsrådet har på denne bakgrunn anbefalt at departementet i sin oppfølging av NOU 1999:18 tar utgangspunkt i den beskrivelse som Mjøsutvalget selv gir av Handelshøgskolen BIs styring av oppdragsvirksomheten (s 21). (BI benytter seg ikke av ekstern organisering.):

"-- denne søkes organisert i nær tilknytning til BIs ordinære virksomhet. Det kan mao synes som om BI har søkt en løsning som legger vekt på integrasjon mellom de ulike aktivitetene de ansatte utfører."

(O3) Aksjeselskap i randsonen

I sin uttalelse til organisering av oppdragsvirksomhet peker Det norske universitetsråd på at aksjeselskap utvilsomt kan være en effektiv operatør i randsonen – kontrollert av institusjonen. Det er likevel langt fra opplagt at den virksomhet som legges over i aksjeselskapet vil bli oppfattet som en integrert del av institusjonens virksomhet. Dette kan ha betydning bl.a. når det gjelder etter- og videreutdanning, hvor et viktig argument har vært disse aktivitetenes nærhet til institusjonens ordinære utdannings- og forskningsoppgaver. Personell tilsatt i aksjeselskapet vil få andre rettigheter og plikter enn de universitets- og høgskoletilsatte. Dette vil neppe være noe problem hvis man har tenkt seg at universitets-/høgskolens faste personell bare skal påta seg *tilleggsoppdrag* for aksjeselskapet. Men hvis en del av den vitenskapelige staben skal ha hovedstilling i aksjeselskapet – med andre lønns- og arbeidsvilkår enn de institusjonstilsatte og under en annen ledelse og et annet styringssystem – vil man neppe kunne oppfatte slikt personell som institusjonens medarbeidere.

Drift av aksjeselskap er underlagt et annet lovverk enn drift av universitet/høgskole. En hovedmålsetting er normalt størst mulig fortjeneste. Skal universitetsfolk være ansvarlig for driften av aksjeselskapet eller skal man tilsette folk fra bedriftslivet som kan drive forretningsmessig? Kan man i så fall i lengden hindre at institusjon og aksjeselskap vokser fra hverandre?

Etter Universitetsrådets oppfatning må det utvilsomt være en fordel å kunne organisere all eksternt finansiert virksomhet i et felles system ved institusjonene. Utvalget har imidlertid ikke vurdert hvordan man eventuelt kunne gjøre *all* eksternt finansiert virksomhet til en naturlig del av institusjonens virksomhet ved å legge den inn i institusjonen. Dette hadde antageligvis vært den beste løsningen for mange institusjoner, særlig for de mindre.

Det norske universitetsråd forventer at utvalget kommer tilbake til de normative og forskningspolitiske aspekter i sin hovedrapport. Vi regner også med at Mjøsutvalget da vil ta for seg forholdet mellom de høgre utdanningsinstitusjonene og forskningsinstituttene når det gjelder konkurranse eller samarbeid om oppdragsforskningen.

Det norske universitetsråd er enig med Mjøsutvalget i at det er et vesentlig problem at institusjonene i mange tilfeller ikke får dekket sine utgifter ved eksternt finansierte prosjekter.

Dette betyr at fagmiljø som påtar seg slike prosjekter, gjør dette på bekostning av fellesskapet. Utvalget foreslår derfor at institusjonene normalt skal kreve dekning av indirekte utgifter, også ved bidragsfinansierte prosjekter. Dette bør etter Universitetsrådets oppfatning også gjelde forskningsrådsmidler og departementsmidler.

(O3) Ny kompetanse

Kompetanse er den viktigste enkeltfaktor for den videre utvikling av nærings- og arbeidsliv i Norge, og dermed også for utviklingen av velferdssamfunnet.

Det norske universitetsråd har i sin uttalelse i januar 1999 om St meld nr 42 (1997-98) *Kompetansereformen* understreket alvoret i dette sitatet fra LO og NHOs handlingsplan, som innleder stortingsmeldingens beskrivelse av de utfordringer vi står overfor. Ikke bare må vi satse på fortsatt kompetansebygging; vi må satse minst like mye som det vil bli gjort i andre land som vi skal samhandle med. At dette også vil koste, bør imidlertid være åpenbart.

I en slik bred satsing på kunnskap og kompetanse fremstår høgre utdanning som ett ledd i en kjede av mange nødvendige tiltak. Utviklingen innen høgre utdanning må derfor ses i sammenheng med utfordringene og mulighetene på andre områder. Fra universitets- og høgskolesektoren er det i høringsuttalelsen gitt uttrykk for vilje til satsing og vilje til samarbeid om utviklingen av kompetansesamfunnet. Etter Lov om universiteter og høgskoler har disse institusjonene ansvar for etterutdanning på sine fagområder. Andre organisasjoner driver etterutdanning med utgangspunkt i Lov om voksenopplæring. Universitetsrådet understreker viktigheten av å se lovverket under ett for å legge til rette for arbeidsdeling og samarbeid mellom de ulike aktørene.

Universitetsrådet advarer mot den begrepsbruk som St meld nr 42 tar til orde for. *Grunnutdanning* foreslås i meldingen som fellesbetegnelse på *all* formelt kompetansegivende opplæring. *Etterutdanning* foreslås benyttet som betegnelse på opplæring som *ikke* er formelt kompetansegivende. Innen høgre utdanning ville dette bety at all utdanning som fører fram til en akademisk grad vil bli definert som grunnutdanning – også f.eks. en doktorgrad. Ethvert kurs som gir uttelling i vektall blir etter dette grunnutdanning, selv om det oppnås i et opplegg hvor en bedrift kjøper særskilt tilrettelagte kurs til sine tilsatte. En begrepsbruk som også rommer muligheten for betaling for grunnutdanning ved statlige læresteder mener vi vil være uheldig.

(O3) Et nettverk av samarbeidende universiteter og høgskoler

I sin uttalelse til St meld nr 42 *Kompetansereformen* peker Universitetsrådet på at det viktigste element i meldingen sett fra universitetssektoren er at den anbefaler at det desentraliserte nettverket av høgre utdanningsinstitusjoner innrettes mot å spille den rollen som et "åpent universitet" er tiltenkt fra forslagsstillernes side (avsnitt 4.6). Universitetsrådet er overbevist om at etter- og videreutdanning på universitets- og høgskolenivå bare kan realiseres på fullgod måte i faglig sterke miljøer som også driver lærerutdanning, pedagogisk utviklingsarbeid og forskning og at grunnutdanning og etter- og videreutdanning i samme institusjon er til gjensidig berikelse.

Kompetansereformen stiller nye krav til kontakt og samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidsliv. Meldingen viser til at Universitetsrådet og Høgskolerådet allerede har startet et samarbeid om hvordan de høgre utdanningsinstitusjonene best skal kunne påta seg ansvaret som kompetansetilbydere for voksne med behov innenfor høgre utdanning. Det er allerede etablert nettverkssamarbeid hvor universiteter, vitenskapelige høgskoler og statlige høgskoler samarbeider om IT-baserte studietilbud. Dette samarbeidet vil bli videreutviklet. Ansvaret for de enkelte studietilbud og for vitnemålsutstedelsen vil imidlertid også i fortsettelsen ligge til institusjonene, ikke til nettverkene.

Alt tyder på at det i praksis vil utvikle seg ulike nasjonale og internasjonale nettverk med et varierende antall deltagende institusjoner som vil tilby etter- og videreutdanning. Universitetsrådet peker i sin høringsuttalelse på at det i tillegg må etableres en nasjonal overbygning som kan sørge for en koordinering mellom de norske universiteter og høgskoler og deres forskjellige nettverk og som også kan tjene som en møteplass med arbeidslivets organisasjoner og åpne for organisasjonenes medvirkning når det gjelder utvikling av nye etter- og videreutdanningstilbud. Her er hovedorganisasjonene i arbeidslivet invitert til å delta i den videre utredningen av det nye samarbeidsorganet. Vi viser til omtale nedenfor om Norgesuniversitetet.

(O3) Finansieringen av en kompetansereform

Universitetsrådet peker i sin uttalelse til kompetansereformen på nødvendigheten av nytenkning når det gjelder finansieringen av en massiv satsing på kompetansebygging og er beredt til å drøfte nye finansieringsmåter som kan supplere bevilgningene til utdanning og forskning over statsbudsjettet. Det er likevel grunn til å minne om at allerede i dag er mer enn tredelen av universitetsforskningen eksternt finansiert. Ekstern styring av universitetsforskningen og svikt i grunnforskningen kan bli resultatet hvis universitetene presses til stadig større inntjening her.

Når det gjelder etter- og videreutdanning, ser vi spennende muligheter for at våre institusjoner kan bli aktører i et kompetansemarked. Dette vil imidlertid forutsette at de statlige institusjonene får vesentlig større frihet enn de har i dag til å organisere sin virksomhet. Det vil således være helt nødvendig å avskaffe dagens regelverk som bl.a. medfører at universitetenes lærere går til private institusjoner hvis de vil jobbe ekstra og som hindrer universitetene å benytte randsoneinstituttene som sine operatører. Det må bli mulig for universiteter og høgskoler å ta betaling for alle kurs som blir særskilt tilrettelagt for etter- og videreutdanning, enten kursene gir formalkompetanse eller ikke. Bestemmelsen om at statlige læresteder ikke kan ta betaling for EVUprogrammer som gir mer enn 10 vektall, har i mange år utestengt disse institusjonene fra et marked som etterspør mastergrader til etter- og

videreutdanningsformål. Selv om det nå er åpnet adgang til å søke om unntak fra denne regelen og meldingen foreslår å øke grensen til 30 vekttall, burde slike begrensninger være unødvendige. Hvilke kurs som etterspørres i markedet bør være avgjørende for tilbudet.

Universitetsrådet peker i sin uttalelse på at kompetansereformen vil nødvendiggjøre en permisjons- og stipendordning for utdanningsformål, og at reformen ikke bare skal sikre den utdanningssøkende lønn eller stipend til livsopphold, men også sikre finansiering av de nye utdanningstiltakene som vil være nødvendig for å realisere reformen, f.eks. gjennom gebyrstipend. Dette vil muliggjøre at særskilt tilrettelagte etter- og videreutdanningsprogrammer ved statlige utdanningsinstitusjoner helt eller delvis kan finansieres ved deltageravgifter.

Universitetsrådet understreker likevel i sin uttalelse at det fortsatt må være statens ansvar å finansiere grunnutdanningen, slik den tradisjonelt er definert. Vi er klar over at særlig universitetenes tilbud kan fungere som grunnutdanning for noen og videreutdanning for andre: Universitetene har allerede i lang tid hatt et betydelig antall eldre studenter som kommer tilbake fra arbeidslivet og som søker, opptas og studerer på linje med dem som kommer rett fra videregående opplæring. Slik bør det være også i fremtiden.

(O3) Realkompetanse og formalkompetanse

Dokumentasjon av realkompetanse er ett av de problemene som Universitetsrådet tar opp i sin uttalelse om kompetansereformen. Etter Universitetsrådets oppfatning vil man i vesentlig grad kunne redusere kompetanseproblematikken ved å gi de statlige institusjonene større fullmakt enn de har i dag til å vurdere om voksne utdanningssøkere har den nødvendige realkompetanse for delstudier som vil være formelt kompetansegivende. Institusjonene vil da også kunne ta initiativ til å utvikle nye dokumentasjonsordninger (som f.eks. kan være nettbaserte), slik at de utdanningssøkende i langt større grad enn i dag selv kan vurdere sin realkompetanse.

Vi er skeptiske til at vurdering av studiekompetanse legges til fylkeskommunale nemnder. Dette kan føre til standardiserte vurderinger av enkeltpersoner på grunnlag av regler av samme type som nå er fastsatt i departementets forskrift om studiekompetanse. Vi er overbevist om at institusjonene med sin kjennskap til nivå og innhold i egen undervisning, lettere kan vurdere hver enkelt søkers realkompetanse i forhold til vedkommendes studieønske.

Departementet mener at alle som er ordinære søkere til grunnutdanning ved universiteter og høyskoler, skal være underlagt de samme kravene til likeverdig kompetanse. Det kan se ut som disse kravene ikke skal gjelde for den samme utdanningen hvis den gis på oppdragsbasis. Det bør ikke være finansieringsordningen som avgjør hvilke formelle kompetansekrav som skal stilles, men utdanningens innhold og undervisningsoppleggets karakter. For særskilt tilrettelagte etter- og videreutdanningskurs (dagens terminologi) rettet mot spesielle behov i næringslivet burde krav om formalkompetanse være unødvendig for opptak. Hvis slike kurs kan settes sammen til større enheter som ligger på samme nivå som ordinære universitetskurs og avsluttes med eksamen, burde dette etter Universitetsrådets vurdering også kunne åpne for uttelling i vekttall.

(O3) Dimensjonering og deregulering i høgre utdanning

I sin uttalelse til St meld nr 36 (1998-99) *Om prinsipper for dimensjonering av høgre utdanning* understreker Det norske universitetsråd viktigheten av at dimensjoneringen av høgre utdanning skjer – på samme måte som realiseringen av en forskningsstrategi – i et langsiktig perspektiv. Alle tiltak for å møte etterspørselen etter høyt utdannet arbeidskraft har det til felles at de først vil gi full effekt lenge etter at tiltakene blir satt i verk. For profesjonsutdanningene tar det 3-6 år fra man setter i gang nye tiltak til de første kandidatene er utdannet. Deretter vil bestanden av profesjonsutøvere bygge seg opp over de neste tretti år hvis utdanningskapasiteten holdes konstant. En nedbygging av kapasiteten har en tilsvarende langsom effekt på profesjonsbestanden, men kan skape store problemer for utdanningsinstitusjonene. Det norske universitetsråd ser nødvendigheten av at institusjonene – innenfor rammen av en langsiktig strategi – hele tiden må kunne omstille seg etter skiftende etterspørsel etter utdanning. Det må likevel advares mot at man prøver å styre utviklingen gjennom årlige vedtak om budsjettildeling, adgangsregulering og opptakskapasitet uten at det foreligger en veloverveid strategi som underlag for de årlige beslutningene.

Den enkle strategi som dimensjoneringsmeldingen trekker opp, er omdisponeringer innenfor den eksisterende nasjonale ramme for antall studieplasser. Dette er ikke en dynamisk strategi. Den viktighet som tillegges Kompetansereformen, reflekteres ikke i dimensjoneringen av høgre utdanning. Meldingen gjenspeiler heller ikke de visjonene om et utvidet omfang av høgre utdanning som man for eksempel kan finne i OECD-rapporten *Redefining Tertiary Education* fra 1998. Dette kan muligens skyldes at vi i Norge foreløpig mangler en avklaring av forholdet mellom universitetenes og høgskolenes førstegangstilbud til unge studiesøkende og et nytt, stort engasjement i etter- og videreutdanning. At den totale etterspørsel etter høgre utdanning vil øke, må vi gå ut fra, selv om antall unge førstegangssøkere kan gå ned. Det som også er uklart, er hvor mye av etter- og videreutdanningen som vil gå som særskilt tilrettelagte kurs finansiert helt eller delvis gjennom kursavgifter. Departementet har i dimensjoneringsmeldingen ikke vurdert volumet av slik etter- og videreutdanning. *I denne situasjonen har Det norske universitetsråd funnet å måtte advare på det sterkeste mot ytterligere nedskjæringer av kapasiteten i høgre utdanning, slik Regjeringen gikk inn for i forslaget til statsbudsjett 2000.*

Det norske universitetsråd har for øvrig med stor interesse konstatert at den nye satsingen på etter- og videreutdanning og de statlige institusjoners medvirkning på et utdanningsmarked allerede har ført til en begynnende og helt nødvendig deregulering av høgre utdanning. Stortinget har således gjennom behandlingen av meldingen om kompetansereformen fjernet vektallsbegrensningen for betalt EVU ved de statlige institusjonene. Departementet vil nå gi de samme institusjonene anledning til å starte opp nye undervisningstilbud av inntil 30 vektalls omfang uten godkjenning fra departementet også i den ordinære undervisningen.

Denne dereguleringen vil bety at *den styring av tilbudene i de forskjellige deler av landet som dimensjoneringsmeldingen anviser, ikke synes praktisk gjennomførbar*. Man kan neppe la høgskolene rundt om i landet starte nye tilbud uten regulering og samtidig diktere en nedbygging av de samme tilbudene for eksempel ved Universitetet i Oslo. Det Stortinget bør vurdere, er å avskaffe ordningen med at unge heltidsstuderende kan få støtte fra Lånekassen til privatiststudier ved studiesteder som ikke har kapasitet til å ta dem inn. Ellers vil en

eventuell nedbygging av kapasiteten i sentrale strøk bli uten mening.

(O3) Arbeidslivets behov for akademisk utdanning

Universitetsrådet forutsetter i sin uttalelse om dimensjoneringsmeldingen at Mjøsutvalget vil se på dimensjonerings spørsmålene i et prinsipielt og langsiktig perspektiv og vurdere tilpasningen mellom utdanningssystemet og arbeidslivet i en bred sammenheng. Dette må gi grunnlag for mer langsiktige og robuste prosesser enn årlige reguleringer gjennom budsjettvedtakene, der reduksjon av antall studieplasser først og fremst vil være en konsekvens av budsjettsalderingen. Vi ser det derfor som helt nødvendig at Stortinget kommer tilbake til dimensjoneringsproblematikken som en del av oppfølgingen av Mjøsutvalgets tilrådinger.

Innenfor en totalramme som gir alle studiesøkende et relevant tilbud, må kapasiteten innen spesifikke profesjonsutdanninger og fagområder tilpasses etterspørselen. For de fleste utdanninger er imidlertid ikke etterspørselen entydig definert, på grunn av substitusjonsmulighetene i arbeidsmarkedet. Det vil neppe være noen ulykke om utdanningskapasiteten for eksempel i lærerutdanningen overskrider forventet etterspørsel av lærere, så lenge det er tilgang på kompetente søkere til denne utdanningen: Lærerutdanningen er et eksempel på at en viktig profesjonsutdanning også kan være en utmerket allmennutdanning.

Universitetsrådet har tidligere understreket viktigheten av å se den fireårige lærerutdanningen i sammenheng med universitetenes lærerutdanninger (adjunkt- og lektorutdanning). I forbindelse med Stortingets behandling av St meld nr 48 (1996-97) *Om lærerutdannig* påpekte Universitetsrådet at universitetenes lærerutdanninger har et betydelig omfang – tilsvarende en tredel av det 18 høyskoler produserer. Dimensjoneringsmeldingen omtaler bare den ettårige praktisk-pedagogiske utdanningen ved universitetene, og Universitetsrådet har nok en gang måttet minne om allmennfakultetenes viktige bidrag til lærerutdanningen.

Universitetenes allmennutdanninger er ellers ikke profesjonsorientert, men kandidatene har mulighet til å finne interessante jobber også utenfor de tradisjonelle arbeidsområdene som utdanning og offentlig forvaltning. Slike utdanninger kan dessuten tilpasses underveis med nye fag når nye muligheter dukker opp og de er en utmerket basis for livslang læring. Supplering av forskjellige disiplinutdanninger med tilleggsutdanning i informasjons- og kommunikasjonsteknologi vil utvilsomt bidra vesentlig til den generelle kompetanseutviklingen. Dette betyr at allmennutdanningene er viktige bidragsytere til en moderne og robust kompetanse i vår totale arbeidsstokk. Allmennutdanningene må derfor ikke reduseres til en salderingspost på utdanningsbudsjettet.

En bred satsing på allmennutdanningene må selvfølgelig suppleres med en målrettet satsing på spesialistutdanninger. Dette gjelder ikke bare store grupper som leger og sykepleiere, men også nisjeutdanninger som industridesign, som kan stå som eksempel på en framtidsrettet IT-basert utdanning som kan gi norsk næringsliv nye utviklingsmuligheter. Hva behovet for slik utdanning vil vise seg å være, vet vi lite om, men det må ikke være til hinder for en videre utbygging når søkningen er stor.

Universitetsrådet fremhever i sin uttalelse at omdisponering av studieplasser først og fremst bør være et virkemiddel for å hindre at etablert utdanningskapasitet ved institusjonene blir stående ubenyttet. I større grad enn hittil må institusjonene selv ta ansvar for en best mulig utnyttelse av de studieplasser institusjonen har. Stortingsmelding 36 åpner her for nye muligheter som vi vil understreke viktigheten av. Meldingens kapittel om *universitetenes og høgskolenes handlingsrom* vitner om stor forståelse for de mange utfordringene institusjonene står overfor i omstillingsarbeidet. Det norske universitetsråd vil understreke viktigheten av dette utvidede handlingsrom og de utvidede fullmakter som det her legges opp til.

(O3) Økonomien i høgere utdanningssektor

Det norske universitetsråd har overfor departementet påpekt at konsekvensene av de kostnadsdrivende faktorene i universitets- og høgskolesektoren er en stor belastning for hele sektoren. Med en lønnsandel av budsjettene som på fakultetsnivå utgjør opp til 90%, blir f.eks. kostnadene forbundet med kvalifikasjonsopptrykk betydelige, samtidig som nedbemanningmulighetene er små, og det sier seg selv at uvarslete budsjettkutt lett kan lamme den løpende driften. Både for universiteter og høgskoler vil en rekke kostnadsdrivende faktorer presse driftsbudsjettene, til dels er det de samme faktorene i universitetssektoren som de man har i høgskolesektoren. Ikke minst gjelder dette kravet om omdisponering av studieplasser. Nedbyggingen av antall studieplasser har således hatt en dramatisk innvirkning på universitetsøkonomien etter 1997. Disse forholdene har Universitetsrådet tatt opp overfor departementet med utgangspunkt i Kostnadsberegningssutvalgets analyse og departementets vurderinger i St meld nr 26 (1998-1999) *Økonomien i den statlige høgskolesektoren*.

Hovedtrekkene i den økonomiske utviklingen er, i følge Kostnadsberegningssutvalget og St. meld. nr 26, i all hovedsak felles for hele universitets- og høgskolesektoren. Sentralt i denne utviklingen står økningen i studentmålet i universitets- og høgskolesektoren fra 100.000 i 1988 til 170.000 i 1997. Det var de nye budsjettmidlene som fulgte denne formidable økningen i studenttallet som ga muligheter for nye initiativ i denne perioden – likevel påpeker departementet selv at utgiftene pr. student i samme periode ble redusert med 6% i universitetssektoren og med 4% i høgskolesektoren. Omregnet til faste kroner tilsvarer dette en reduksjon på 280 mill kroner i universitetssektoren og 130 mill kroner i høgskolesektoren.

Ser man på perioden 1992-1997 som Kostnadsberegningssutvalget har tatt for seg, er departementets konklusjon en økning i utgiftene pr student i universitetssektoren på 1,2% (50 mill kroner) og en reduksjon i høgskolesektoren på 1,9% (60 mill kroner). En betydelig økning i antall dyre studieplasser (IT, medisin, hovedfag) kan være forklaringen på kostnadsøkningen i universitetssektoren.

Sett fra Universitetsrådets side, er det ingen tvil om at budsjettsituasjonen har forverret seg i løpet av 1990-årene også for universitetene og de vitenskapelige høgskolene. I tillegg til at det stadig blir vanskeligere å få driftspostene til å strekke til, har manglende utstyrsbevilgninger, stagnasjonen i forskningsrådsmidlene og økte inntjeningskrav bidratt til at både institusjonenes ledelse og deres medarbeidere opplever situasjonen som svært vanskelig. Rapport nr 2/98 fra Det norske universitetsråd *Universitetenes økonomiske situasjon – Utviklingen i 1990-årene* uttrykker den samme realitet. Rapporten er tidligere oversendt stortingskomiteen. Også andre rapporter underbygger dette, for eksempel rapporten *Vekst eller fall*, som er utarbeidd ved Universitetet i Oslo, 1999-2000.

Rapporten *Universitetenes økonomiske situasjon* peker på omstillingsmuligheter som kan gi bedre løsninger innenfor begrensede økonomiske rammer. Omstillinger i universitets- og høyskolesektoren forutsetter imidlertid regelendringer som gir institusjonene større frihet. Omstillinger vil i alle tilfelle ta tid og de er dessuten i seg selv kostnadskrevenne – også i vår sektor.

Etter Universitetsrådets oppfatning kan ikke de politiske ambisjonene om sterkere satsing på høyere utdanning og forskning realiseres uten en økt ressurstilgang til sektoren.

(O3) Endringer i Privathøgskoleloven

Det norske universitetsråd mottok i januar 1999 utkast til endring av Privathøgskoleloven til høring fra departementet. I høringsutkastet ble foreslått endringer av utdanningspolitisk karakter, herunder en ordning med institusjonsgodkjenning som åpner opp for at private utdanningsinstitusjoner kan få anledning til å ta i bruk betegnelsene "vitenskapelig høyskole" og "universitet". Samtidig ønsket departementet bl.a. en lovfesting av studentenes rettigheter som er mer på linje med Lov om universiteter og høyskoler.

I følgebrevet foreslo departementet at det åpnes for at tildeling av eksamensrett etter Privathøgskoleloven skal kunne delegeres fra Kongen til Norgesnettrådet, med den begrunnelse at Norgesnettrådet er underlagt departementets instruksjonsmyndighet. Hittil har det vært en forutsetning at Norgesnettrådet skal være et rådgivende organ og dermed ikke underlagt departementets instruksjonsmyndighet – det har også Stortinget presisert ved flere anledninger.

I sin høringsuttalelse uttalte Universitetsrådet bl.a. at i den grad private utdanningsinstitusjoner tildeles eller påtar seg oppgaver i det offentlige utdanningssystemet, må de følge de regler som gjelder der. I den grad private institusjoner og deres studenter gis statlig støtte, bør utdanningsmyndighetene kunne styre de offentlige ressursene som går til privat sektor som del av en helhetlig utdanningspolitikk. Hvis de private institusjonene skal tildeles oppgaver i Norgesnettet, må Privathøgskoleloven etter Universitetsrådets mening, ses i sammenheng med lov om universiteter og høyskoler. I høringsbrevet gir imidlertid departementet uttrykk for at det *ikke* skal legges vekt på norgesnett betraktninger ved tildeling av eksamensrett og de private institusjonene skal *ikke* pålegges eller forutsettes å forplikte seg når det gjelder samarbeid og arbeidsdeling. Ut fra dette må Det norske universitetsråd konstatere at utkastet til den nye privathøgskoleloven *ikke* definerer de private høyskolene som deltagere i norgesnettsamarbeidet.

I sitt høringssvar tok Universitetsrådet også opp spørsmålet om etablering av en akkrediteringsinstans – en instans som på fritt grunnlag skal kunne avgjøre om institusjonene har tilstrekkelig kompetanse og infrastruktur for den utdanning som gis, og om utdanningstilbudet holder den nødvendige kvalitet. Dette punktet synes ikke tilstrekkelig avklart i de foreslåtte lovendringene. Universitetsrådet påpekte for øvrig at det må være en forutsetning at de forskrifter som med hjemmel i Universitets- og høyskoleloven og andre lover detaljregulerer virksomheten ved de statlige institusjonene, blir vesentlig forenklet.

Videre viste Universitetsrådet til Europarådets anbefaling R (97)1 *On the Recognition and Quality Assessment of Private Institutions of Higher Education*. Denne rekommandasjonen

har Norge stilt seg bak. Rekommandasjonen har en målsetting som kan være relevant ved en revisjon av den norske Privathøgskoleloven. Universitetsrådet anbefalte på det sterkeste at departementet gjennomgår forslaget til endring av Privathøgskoleloven med tanke på å bringe norsk lovgivning i overensstemmelse med Europarådets rekommandasjon.

Arbeidet med revisjon av Privathøgskoleloven pågår fortsatt i departementet, og vil trolig neppe bli ferdiggjort før innstillingen om norsk høgre utdanning etter år 2000 foreligger.

(O3) Forsøksordninger under lov om universiteter og høyskoler

I februar 1999 sendte departementet ut brev med utkast til endringer i Lov om universiteter og høyskoler. Utkastet omfattet 4 endringer:

- Hjemmel for organisatoriske eller pedagogiske forsøk
- Kongen får rett til å fatte vedtak om adgangsregulering – retningslinjene skal være godkjent av Stortinget
- Bruk av vernede titler
- Det opprettes hjemmel for departementet til å gi bevilling som statsautorisert translatør

Organisatoriske og pedagogiske forsøk

Flere av Universitetsrådets medlemsinstitusjoner hadde alt henvendt seg til departementet med spørsmål om mulighet til å prøve ut alternative undervisnings- og eksamensformer. Og det utredningsarbeidet som ble gjort i forbindelse med at NTNU ble etablert, viste at det kan være behov for organisatoriske forsøksordninger.

Det norske universitetsråd uttalte at det ser det som svært positivt at det foreslås en mulighet for at universiteter og høyskoler kan få anledning til å prøve ut både pedagogiske og administrative/organisatoriske løsninger som avviker fra lovens normalordning.

Universitetsrådet bad imidlertid departementet vurdere om plikten til å sikre for eksempel studentenes rettigheter eller andre bestemmelser fra gjeldende lov i forbindelse med eventuelle forsøk, burde inn i selve paragrafteksten, ikke bare stå i departementets kommentar.

Opptaksregulering

Universitetsrådet uttalte at det ser positivt på endringsforslaget som er i tråd med det generelle prinsipp om at Stortinget fastlegger mer overordnede prinsipper, mens departementet fastsetter detaljene innenfor de overordnede prinsippene, og hadde ingen merknader til endringsforslaget.

Stillingstitler

Til dette punktet kommenterte Universitetsrådet at gjeldende lovformulering gir inntrykk av at Privathøgskoleloven gir institusjonsgodkjenning. Dette fordi private institusjoner med eksamensrett etter Privathøgskoleloven har anledning til å bruke vernede titler, for eksempel professor, mens en tilsvarende rett ikke gjelder for statlige institusjoner som ikke er omfattet av Lov om universiteter og høyskoler, for eksempel Politihøgskolen.

Den lovendring som ble vedtatt, åpner også for at også statlige institusjoner som ikke ligger under Lov om universiteter og høyskoler, kan bruke vernede titler.

Tildeling av bevilling/tittel som statsautorisert translatør

Departementet har fått hjemmel til å gi bevilling som statsautorisert translatør, og tittelen kan bare benyttes av personer som har fått slik bevilling. Universitetsrådet hadde ingen merknader til dette punktet.

Alle endringene er nå lagt inn i lov om universiteter og høyskoler.

(O3) Nasjonal informasjonstjeneste i Norgesnettrådets regi

Pålitelig og oppdatert informasjon om institusjoner, studietilbud, studentantall og lignende blir stadig viktigere både når studenter skal velge studiested og orientere seg om studietilbud, og for samfunnet totalt som bruker av slik informasjon. Etter Universitetsrådets oppfatning ligger det til Norgesnettrådet å ta hånd om generell informasjon av denne karakter. Dette er informasjon som i hovedsak er der i dag, men som ikke nødvendigvis foreligger i den form som departementet eller brukerne ønsker. Videre er det Universitetsrådets oppfatning at Norgesnettrådets rolle i denne sammenhengen bør være å bearbeide denne informasjonen og presentere den slik departementet ber om, mens informasjon om institusjonene må være et ansvar som påhviler den enkelte institusjon.

I 1999 oppnevnte Norgesnettrådet i 1999 en arbeidsgruppe som skulle vurdere "behov, organisering og oppgaver for ei samla informasjonstjeneste for høgare utdanning i Norge og i utlandet. Arbeidsgruppa blir også bedt om å vurdere kostnadene bundne til både personale og drift."

Arbeidsgruppen presenterte en omfattende innstilling. Det var lagt mye arbeid i å finne fram i dagens situasjon, innhente tilgjengelig informasjon om informasjonstjenester og eksempler på tilgjengelig informasjon av ulik karakter og for ulike målgrupper, samt en grundig gjennomgang og analyse både av målgrupper og av informasjonsbehov og -tilgjengelighet.

Universitetsrådet ser behov for en aktiv, koordinert profilering av norsk høyere utdanning overfor utenlandske målgrupper som studiesøkende, samarbeidsinstitusjoner, utenlandske myndigheter og internasjonale organisasjoner. Hensikten med en aktiv profilering vil blant annet være å få flere utenlandske studenter til Norge, gjøre norsk utdanning kjent i utlandet og ivareta norske interesser bedre i internasjonalt samarbeid innen høyere utdanning. Her vil norske læresteder ha mye å vinne på å stå samlet om en profilering av Norge som studieland – særlig i sammenheng med deltakelse i internasjonale samarbeidsprogrammer.

Dette vil i det lange løp også være en hjelp for norske institusjoners arbeid for å inngå i forpliktende, reelle allianser og samarbeid med utenlandske institusjoner om faglig utveksling, utvikling av felles studietilbud osv.

Universitetsrådet støtter innstillingens forslag om etablering av et eget nettsted som en inngangsport til informasjon om høyere utdanning. Et sentralt nettsted må her forstås som en moderne informasjonstjeneste som knytter ulike aktører sammen i nettverk for å gi brukerne hensiktsmessig informasjon.

Universitetsrådet er åpen for å diskutere hva som er den mest optimale ansvarstildeling og organisering for å møte informasjonsutfordringen omkring norsk høyere utdanning. Men Universitetsrådet er ikke på grunnlag av utredningen blitt overbevist om at departementets informasjonsansvar løses best ved å gjøre Norgesnettrådet til en nasjonal informasjonsoperatør. En alternativ mulighet som bør vurderes, er at driften av en nasjonal informasjonstjeneste og et sentralt nettsted utlyses på anbud for kvalifiserte operatører på samme måte det er blitt gjort for administreringen av de store utdanningsprogrammene SOKRATES og LEONARDO.

På grunnlag av de kritiske høringsuttalelsene som kom til forslaget om at det opprettes en slik informasjonstjeneste i regi av Norgesnettrådet, har Norgesnettrådet vedtatt å ikke følge opp saken.

(O2) KOORDINERING OG ARBEIDSDELING

(O3) Norgesuniversitetet

Norgesuniversitetet er Universitetsrådets og Høgskolerådets felles initiativ for å synliggjøre medlemsinstitusjonenes satsing på etter- og videreutdanning og for å styrke kommunikasjon, forståelse og samarbeid mellom de høgre utdanningsinstitusjonene og næringslivet.

Organiseringen av virksomheten har vært utredet av en partssammensatt arbeidsgruppe og arbeidsgruppens innstilling har vært på høring både hos medlemsinstitusjonene og hos arbeidslivets organisasjoner. Utredningen anbefaler at Norgesuniversitetet skal være et virksomhetssamarbeid for etter- og videreutdanning på høgre nivå. Samarbeidet er etablert med sikte på å utvikle og drive et nettverk for samarbeid mellom de organisasjoner og råd og andre instanser som er partnere i samarbeidet. Norgesuniversitetet skal videre være en møteplass mellom tilbydere av etter- og videreutdanning på høgre nivå og arbeidslivets organisasjoner, og et nettverk i forhold til etterspørere av slik utdanning.

Virksomhetssamarbeidet er allerede etablert med utgangspunkt i en bevilgning fra Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet på 1 mill. kroner i 1999, og øremerket ytterligere 5,3 mill. kroner i 2000 for utvikling av database, kurstorg og sekretariat for Norgesuniversitetet.

Etter Universitetsrådets og Høgskolerådets oppfatning representerer det samarbeidsklima og den felles kompetanse og innsikt som ble opparbeidet gjennom arbeidsgruppens virksomhet i seg selv en verdifull ressurs. De to rådene foreslo derfor overfor organisasjonene som var med i arbeidsgruppen at medlemmene i gruppen skulle oppnevnes som interimsstyre for Norgesuniversitetet. Samtlige organisasjoner sa seg enig i dette.

Norgesnettrådet utreder for tiden et samlet informasjonssystem for høgre utdanning i Norge. Flere høringsuttalelser peker på behov for å plassere arbeidet med Norgesuniversitetet i denne helheten. Interimsstyret vil ta kontakt til Norgesnettrådet og departementet for gjensidig orientering og belysning av disse forholdene. I denne sammenheng vil en i det videre arbeidet også ha oppmerksomhet på forholdet til eksisterende databaser med informasjon om etter- og videreutdanningstilbud og fjernundervisningstilbud. Det vil videre være oppmerksomhet på rollefordeling og samarbeid med Sentralorganet for fleksibel læring i høgre utdanning (SOFF), og likedan med etablerte nettverk av høgre utdanningsinstitusjoner som tilbyr etter- og videreutdanning.

Interimsstyret har oppnevnt en databasegruppe som på interimsstyrets vegne følger utviklingen av database og kurstorg for Norgesuniversitetet. Interimsstyret tar sikte på at databasen i sin første versjon blir tilgjengelig for brukerne i mars 2000. Interimsstyret har merket seg at flere instanser er opptatt av kvalitetssikring av den informasjon som legges inn, og vil ha oppmerksomhet på dette forholdet.

3 stillinger i sekretariatet for Norgesuniversitetet har vært utlyst og sekretariatet vil være bemannet i løpet av mars 2000.

Forslag til vedtekter for virksomhetssamarbeidet Norgesuniversitetet vil bli lagt fram for de organisasjoner og råd som har deltatt i utredningsarbeidet om Norgesuniversitetet, og likedan for andre relevante partnere tidlig i 2000. Videre tas det sikte på at et styrende organ for Norgesuniversitetet kan ha sitt konstituerende møte i løpet av våren 2000.

(O3) IT- og kunnskapssenter på Fornebu

Både Universitetsrådets styre og representantskap drøftet våren 1999 spørsmålet om etableringen av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu.

Universitetsrådets styre rettet i april 1999 en henvendelse om saken til statsrådene Sponheim og Lilletun og til de aktuelle stortingskomiteene. Styret ga uttrykk for at det er svært viktig at realiseringen av det vedtaket som Stortinget har fattet om et IT- og kunnskapssenter, skjer på en slik måte at det vil styrke utdannings- og forskningsvirksomheten ved våre universiteter og høgskoler. Universitetsrådet vil gå i mot at det med statlig støtte etableres en privat høgskole eller et privat universitet på Fornebu. Vi ser det derfor som svært viktig at tilbyderne klart redegjør for hvorledes de vil samhandle med de norske utdanningsinstitusjonene.

Det norske universitetsråd har sluttet seg til Spjøtvollutvalgets vurderinger når det gjelder utdannings- og forskningsvirksomheten i det foreslåtte IT- og kunnskapssenteret. Spjøtvollutvalget anslår arealbehovene innen utdanning og forskning til 10.000 kvm. Vi mener dette er et realistisk anslag. I universitetssammenheng representerer 10.000 kvm et stort bygg, til sammenligning kan for eksempel nevnes at Norges fiskerihøgskole har et bygg på 11.000 kvm.

Det må være et mål å tiltrekke interesse fra *alle* universiteter og høgskoler i Norge for å utvikle den samlede nasjonale kompetanse. Modellen bør, som Spjøtvollutvalget går inn for, være at forskere og studenter har tilhold på Fornebu for begrensede perioder og at impulsene kan bringes tilbake til moderinstitusjonene. Studenter og vitenskapelig personale må derfor

være knyttet til de eksisterende utdanningsinstitusjonene. Styrken i Fornebukonseptet vil være *samspillet* mellom utdanningsinstitusjonene og de nye bedriftene som blir etablert.

I tillegg vil et IT-miljø på Fornebu kunne spille en rolle innen IT-basert etter- og videreutdanning innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Generelt bør imidlertid etter- og videreutdanningen knyttes til de etablerte utdanningsinstitusjonene. Universitetsrådet og Høgskolerådet vil derfor, i samarbeid med arbeidslivets organisasjoner, realisere "Norgesuniversitetet" som en møteplass for etter- og videreutdanning og et nasjonalt nettverk som vil gi tilgang til alle etter- og videreutdanningstilbud ved alle våre universiteter og høgskoler.

Representantskapet tok saken opp på sitt møte i mai 1999 og ga sin fulle tilslutning til styrets uttalelse til Regjeringen og Stortinget. Representantskapet understreket samtidig viktigheten av at realiseringen av et IT- og kompetansesenter på Fornebu skjer i samarbeid med våre universiteter og høgskoler og på en slik måte at det vil styrke utdannings- og forskningsvirksomheten ved disse institusjonene.

(O3) Kopinor - nye utfordringer

Dagens avtale med Kopinor, som Universitetsrådet bidro til å forhandle fram, gjelder for perioden 01.10.1998 – 30.06.2002. Den økonomiske rammen for avtalen er årlig personbasert kopiering på 45 mill kroner for universitets- og høgskolesektoren i fellesskap. Fra 01.01.2000 er det åpnet for en alternativ oppgjørsform basert på rapportert forbruk, hvor den økonomiske rammen for den årlige personbaserte betalingen utgjør 33 mill kroner.

Av avtalen med Kopinor går det fram at Kopinor og institusjonene i universitets- og høgskolesektoren i fellesskap skal få utført en statistisk undersøkelse av volumet av kopier som institusjonene sprer til studenter. Undersøkelsen skal bl.a. gi en oversikt over totalvolumet av kopier så vel som vederlagspliktig andel innenfor dette, og vil gi både Kopinor og institusjonene best mulig innsikt i kopieringsforholdene til bruk ved forhandlinger om vederlag for neste avtaleperiode. Undersøkelsen skal gjennomføres i løpet av 2000/2001. For å planlegge denne undersøkelsen og legge forholdene til rette rundt undersøkelsen, innhente tilbud, foreta eventuelle pilotundersøkelser m.m., er det nedsatt et eget statistikkutvalg med representanter både fra universitets- og høgskolesektoren, og fra Kopinor. Fra universitetene sitter seniorrådgiver Svend-Erik Svendsen, UiO, og innkjøpsjef Geir Vangen, UiB.

Utgiftene til den statistiske undersøkelsen skal i følge avtalen dekkes med en halvpart av Kopinor og den andre halvparten av de institusjonene som har inngått avtalen. Samlet andel for URs og HRs medlemsinstitusjoner skal likevel ikke overstige 1 mill kroner. Det norske universitetsråd har på vegne av medlemsinstitusjonene anmodet KUF om at departementet dekker utgiftene til universitets- og høgskolesektorens andel i denne undersøkelsen. Departementet har bekreftet at de er innstilt på å gjøre det.

(O3) Kompetanse på opphavsrett- og kopieringsspørsmål

Love, forskrifter og avtaler som på ulik måte er knyttet til bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale har betydelige økonomiske og administrative konsekvenser for universitets- og høyskolesektoren. Resultatene av siste års forhandlinger med Kopinor er i så måte illustrerende. Samtidig som arbeidet med slike saker legger beslag på betydelig tid, forutsetter de også solid juridisk kompetanse på immaterialrett og også kjennskap til internasjonale avtaler og overenskomster på feltet. I arbeidet med Kopinor-saken ble dette søkt ivaretatt ved at det ble oppnevnt en egen gruppe med medlemmer fra både universitets- og høyskolesektoren. I tillegg ble det innhentet juridisk assistanse fra advokat Arne Ringnes, fra advokatfirmaet Thommessen Krefthing Greve Lund AS, som har arbeidet spesielt med denne type saker.

I etterkant av arbeidet med Kopinor-avtalen har det vært naturlig å vurdere hvorvidt det er behov for at universitets- og høyskolesektoren øker sin kompetanse innenfor dette området, bl.a. for å framstå som en mer likeverdig motpart overfor interesseorganisasjonene og de sterke kommersielle interessene de representerer. I første omgang gjelder dette overfor Kopinor, men BONO står på trappene med krav om rettighetsklarering og betalingsrutiner for bruken av vernet kunst, spesielt i form av dias. Elektronisk lagrede tekster, datamaskinelt lagrede databaser og arkiv er også eksempel på informasjon som det vil kunne være ønskelig fra interesseorganisasjonene å få inkludert blant opphavsrettslig beskyttet materiale.

De forholdene det her gjelder, er felles for universitets- og høyskolesektoren, og de bør søkes løst i fellesskap. I arbeidet med Kopinor-forhandlingene ble det etablert et felles utvalg med representanter fra begge sektorer. I tillegg ble det bruk ekstern juridisk assistanse. Dette er en løsningsmodell som med fordel kan brukes for framtidige oppgaver. Den har flere fordeler – den er forankret i de institusjonene som må bære de økonomiske belastningene ved et gitt forhandlingsresultat, og det sikrer at spesielle forhold ved enkelte institusjoner blir ivaretatt.

Nå var Kopinor-komiteen en ad-hoc komite som opphørte så snart forhandlingene var slutført. Bruken av ad-hoc komiteer til slike oppgaver gjør det vanskeligere å bygge opp og bevare kompetanse på feltet. Et annet alternativ er å ha en fast komite som kan tre sammen ved behov, og hvor det på samme måte som for Kopinor-komiteen gis anledning til å innhente nødvendig juridisk ekspertise.

Universitetsrådet har foreløpig ikke tatt standpunkt til arbeidsformen for denne type forhandlinger, men vil se den i sammenheng med oppfølgingen av et større utredningsarbeid om immaterialrett og forholdet til universitets- og høyskolesektoren for å kunne benytte beskyttet materiale, se nedenfor.

(O3) Immaterialrett – forholdet til undervisnings- og forskingsbehov

Love, forskrifter og avtaleverk som på ulik måte er knyttet til immaterialrettområdet, har betydelige praktiske og økonomiske konsekvenser for universitetene og høyskolene, og har også direkte følger for undervisning og forskning. Det norske universitetsråd har brukt betydelig tid og energi til å komme fram til et regelverk som medlemsinstitusjonene og interesseorganisasjonene, representert ved Kopinor, har kunnet enes om når det gjelder papirkopiering til bruk i undervisning og forskning. Når det derimot gjelder bruk av kopier og oppbygging av samlinger som er framstilt ved andre media som data, lyd, bilde, mangler det fortsatt et regelverk som kan tilfredsstille de behov medlemsinstitusjonene har for enkel

tilgang til slike kopier i forsknings- og undervisningssammenheng, samtidig som interessene til rettighetshaverne blir ivaretatt. Elektronisk publisering og produksjon av digitale læremiddel er områder som er i rask utvikling, og også her øker behovet for et omforent regelverk.

Forholdet mellom institusjon og ansatt når det gjelder eiendomsrett til digitalt og annet undervisningsmateriale som er produsert i arbeidstiden, er også et område som trenger avklaring; det samme gjelder institusjonens anledning til "gjenbruk" av slikt materiale når den tilsatte flytter eller slutter, oppbygging av databaser med digitalt undervisnings- og forskningsmateriale, distribusjon av slikt materiale over nett, m.m. Også eiendomsrett og disposisjonsrett til utvikling av ulike typer utstyr eller materiell som skjer for institusjonenes kostnad og ved hjelp av institusjonenes infrastruktur i arbeidstiden, patentering, m.m. er områder som det er behov å se nærmere på. Det samme gjelder forholdet til selvstendig oppdragstakere (konsulenter/engasjerte lærere, m.v.).

I forståelse med KUF har derfor Det norske universitetsråd nedsatt et utvalg som skal se nærmere på en del av de forholdene som er nevnt i avsnittet ovenfor. Utvalget har fått følgende sammensetning: professor Jan F. Bernt, advokat Arne Ringnes, professor Jon Bing, professor Kai Krüger, professor Victor Norman, IT-sjef Arne Laukholm og professor Torgeir Moan. KUF har sagt seg villig til å bære kostnadene ved utredningen.

Advokat Arne Ringes har påtatt seg å lede arbeidet i utvalget, samt å skaffe kvalifisert sekretærassistanse som kan bistå utvalget i dets arbeid. For øvrig har Universitetsrådet lagt til grunn at utvalget ønsker å holde seg orientert om drøftingene i utvalg som arbeider med tilsvarende problemstillinger og selv tar initiativ til at så kan skje.

Universitetsrådet har bedt om at utvalget leverer sin innstilling innen utgangen av 2000, hvis dette er mulig.

(02) ENDRINGER I REGELVERKET

(O3) Cand.mag.-graden – nytt reglement

En arbeidsgruppe nedsatt av Universitetsrådet høsten 1998 formulerte et utkast til nasjonalt standardreglement for universitetenes cand.mag.-grad i historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige fag. Arbeidsgruppen formulert følgende målsetting for cand.mag.-graden:

"Cand.mag.-graden i historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige fag ved universitetene gis på grunnlag av et teoribasert studium av 4 års varighet, som gir bred allmennutdanning og som stimulerer til selvstendig og kritisk tenkning og faglig utvikling. Med støtte i forskningsbasert undervisning skal kandidatene på egen hånd kunne søke og håndtere informasjon, tilegne seg ny kunnskap, analysere, utrede og trekke slutninger, gjøre presentasjoner muntlig og skriftlig. Cand.mag.-studiet skal ha et vitenskapsteoretisk fundament, omfatte minst to ulike fag, med en fordypning i et av disse fagene som kan gi grunnlag for senere hovedfagsstudier."

I februar 1999 sendte departementet sitt utkast til forskrift om krav til bredde og fordypning for grader og yrkesutdanninger ved universiteter og høyskoler på høring. Forskriftsutkastet var en oppfølging av departementets gjennomgang av de ulike bestemmelser om bredde og fordypning for grader og yrkesutdanninger med sikte på felles forskrift ut fra felles lov for universitets- og høyskolesektoren, og i tråd med forutsetningene om arbeidsdeling og studentmobilitet innenfor Norgesnett.

Universitetsrådets innspill i høringsrunden tok utgangspunkt utkastet til nasjonalt standardreglement for cand.mag.-grad ved de historisk-filosofiske og de samfunnsvitenskapelige fakultetene ved universitetene som arbeidsgruppen hadde utarbeidet høsten 1998. Et viktig punkt for universitetene har hele tiden vært å sikre at et gradsvitnemål fra et universitet skal inneholde en viss mengde *universitetsutdanning*, samt at graden skulle være noe *mer* enn dokumentasjon for 4 års (uspesifisert) høgre utdanning. For HF- og SV-fag anbefalte Universitetsrådets arbeidsgruppe at det ble stilt krav om at de fagene som utgjorde bredde- og dybde delen av graden, skulle være godkjent som hhv. grunnfag og mellomfag (definert i rundskriv F-96-95 – og videreført i rundskriv F-086-99).

Den endelige forskriften forelå 23. desember 1999.

Universitetsrådet registrerer at den nye forskriften ikke synes å tillate den type faglige krav som universitetene ønsker å stille innenfor HF- og SV-fagene. Forskriften stiller imidlertid fordypningskrav for grad med faglig tyngde innenfor realfag. Der stilles det nå krav til enten emne- og studieretningsgruppe innenfor ett realfag, eller emnegruppe innenfor ett realfag og eksamen tilsvarende en emnegruppe innen et annet realfag eller annet studium av tilsvarende omfang. Dette er i tråd med forslag fra Det nasjonale fakultetsmøtet for realfag fra juni 1999.

Departementet har dessuten opprettholdt det obligatoriske kravet om examen philosophicum for å få gradsvitnemål fra universitet, mens det ikke er slikt krav for gradsvitnemål fra statlig høyskole.

Det er tillagt styret ved den enkelte institusjon å fastsette om eksamensenheter med omfang 10 vekttall/ett semester eller mindre innenfor samme fagområde, samlet skal kunne godkjennes som enhet i cand.mag.-grad. Styret kan også fastsette om deler av utdanninger skal kunne inngå i grunnlaget for grad.

Den nye gradsforskriften omfatter ikke profesjonsstudier og -grader (cand.med., siv.ing., cand.jur. osv.) Her kan styret for den institusjon som gir utdanningen selv fastsette eventuelle krav til bredde og fordypning.

Universitetsrådets arbeid med felles reglement for universitetenes cand.mag.-grader hadde som målsetting at det ikke skulle hindre studentene i å utnyttet Norgesnett, samtidig som reglementet skulle ivareta universitetsstudienes fag- og gradstradisjon gjennom kravet om at graden skulle "gis på grunnlag av et teoribasert studium av 4 års varighet, som gir bred allmennutdanning og som stimulerer til selvstendig og kritisk tenkning og faglig utvikling."

Departementets nye forskrift for gradene sammen med tidligere forskrift om godskriving etter tid-for-tidprinsippet synes å være utarbeidet med større vekt på forutsetningen om at studentene skal kunne bevege seg mellom institusjoner og ulike studier uten unødige sperrer og studietidsforlengelser i forhold til normert tid for den aktuelle graden, enn vekt på krav til faglig innhold. Sett fra Universitetsrådets side framstår den "nye" cand.mag.-graden som en

dokumentasjon for 4 års høgre utdanning uten klare krav til faglig innhold eller sammensetning.

(O3) "Doktor kunst"

I 1998 ble Universitetsrådet anmodet av departementet om å vurdere spørsmålet om en egen, felles doktorgrad for kandidater med profesjonsutdanninger av kunstnerisk-estetisk karakter. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe under ledelse av daværende prorektor Knut Fægri, UiO. For øvrig bestod arbeidsgruppen av professor Halina Dunin-Woyseth, AHO, 1.amanuensis Idar Karevold, NMH, rådgiver Olaug Kristine Bringager, UiO, fakultetsdirektør Ivar Østerlie, NTNU, seksjonsleder John Kamsvåg, NTNU. Underdirektør Jarle Rønhovd, Universitetsrådet, har vært sekretær for gruppen.

I sin innstilling foreslår gruppen at det etableres en egen doktorgrad for kunstnerisk-estetiske profesjonsutdanninger, og at den nye graden gis benevnelsen *doctor artium aesticarum*, forkortet *dr. aest.* Hensikten med den nye doktorgraden er todelt: dels skal den kvalifisere for forskningsarbeid innenfor kunstnerisk-estetiske fagområder, dels skal den gi de vitenskapelige kvalifikasjoner som kreves for tilsetning ved universitet og høyskoler hvor det drives forskning og tilbys undervisning på disse områdene. Denne doktorgraden skiller seg fra andre doktorgrader med organisert forskeropplæring hovedsakelig på to måter: Ved opptak stilles det krav om tilfredsstillende nivå både når det gjelder akademisk bakgrunn og opplæring, og når det gjelder utøvende ferdigheter/nivå. Dessuten gis det rom for at avhandlingen, prøveformene og opplæringsdelen kan inneholde utøvende aktiviteter, for eksempel i form av illustrasjoner, dokumentasjon, belegg e.l.

Rekrutteringsgrunnlaget til graden vil også kunne skille seg fra de andre gradene ved at den er åpen for kandidater med relevante profesjonsutdanninger, så fremt kandidatene kan dokumentere nødvendig akademisk nivå og bakgrunn, og ved at de doktorgradsprosjektene som tas opp, kan ha sitt utspring i forhold knyttet til utøving og gjøre bruk av utøvende ferdigheter som grunnlag og redskap i vitenskapelig forskning.

Den foreslåtte graden medfører tre justeringer i forhold til gjeldende standardreglement for norske doktorgrader. Det gjelder for det første *søkerens formelle kompetanse* ved opptak, hvor det i tillegg til de krav som alt er reglementsfastet, foreslås at kandidater som skal tas opp til dette doktorgradsprogrammet, har tilegnet seg de utøvende ferdigheter og det nivå som trengs for å gjennomføre det konkrete doktorgradsprosjektet. Videre foreslås det at det under *vilkår for opptak* også skal legges vekt på søkerens utøvende kvalifikasjoner. Endelig foreslås det under *bedømmelse* tatt inn et nytt punkt om at faglig egnethet og relevans skal vektlegges når det brukes illustrasjoner av utøvende karakter.

Innstillingen fra arbeidsgruppen ble behandlet av Universitetsrådets styre, som på sitt møte 14. april 1999 gjorde følgende vedtak:

1. *Styret anbefaler at departementet etablerer en felles doktorgrad for kandidater med profesjonsutdanninger av kunstnerisk-estetisk karakter ved institusjoner som tillegges denne type forskerutdanning. Styret forutsetter at institusjonene er akkreditert for forskerutdanning på det aktuelle fagområdet og at doktorgradsforskriftene ved den*

enkelte institusjon er overensstemmende med Universitetsrådets reviderte standardforskrifter for doktorgrader med krav om organisert forskerutdanning.

2. *Universitetsrådets standardforskrift for doktorgrader med krav om organisert forskerutdanning revideres som foreslått. Revisjonene trer i kraft når slik forskerutdanning blir etablert.*
3. *Innstillingen oversendes departementet sammen med styrets kommentarer.*
4. *Generalsekretæren bes følge opp styrets intensjon om en forenkling av tittelbruken på de norske doktorgradene.*

(O3) Fjerning av femårsregelen for delarbeider til doktorgraden

I standardforskriftene for norske doktorgrader er det satt opp som krav at det normalt bare er arbeid som er publisert de siste fem år før avhandlingen innleveres, som kan inngå som del av avhandlingen. Dette kravet er det samme for både frie og organiserte doktorgrader, og ordlyden er den samme i begge forskriftene: *Normalt skal bare arbeid som er publisert de siste fem år før innlevering av avhandlingen kunne unngå som deler av denne.*

Universitetsrådets styre har vurdert om det er naturlig å opprettholde et slikt krav, og har i sin vurdering lagt vekt på at det ligger til den sakkyndige komiteen å vurdere faglig kvalitet på avhandlingen, så vel som faglig relevans og aktualitet, og at tidspunktet da et arbeid ble publisert, bør være av underordnet interesse ved en vurdering som gjelder den generelle forskerkompetansen en kandidaten måtte ha. For øvrig har styret gått inn for at det i utkast til nytt reglement for stipendiater gis anledning til inntil 8 års tilsettingstid som stipendiat (medreknet permisjoner/forlengelser). Skulle 5-årsregelen håndheves strengt, ville det kunne innebære at arbeid som ble publisert de første par årene i en stipendperiode, ville stå i fare for å måtte ekskluderes fra avhandlingen, dersom stipendiaten av en eller annen grunn blir innvilget lengre permisjon(er).

På denne bakgrunn har styret på sitt møte 13. september 1999 vedtatt at femårsregelen tas ut av forskriftene for både den organiserte og den frie graden. Institusjonene er underrettet om dette, og anmodet om å justere sine lokale forskrifter på dette punktet.

(O2) UTVIKLING AV EGEN ORGANISASJON

(O3) Rapport fra SIU-styret

Universitetsrådets styre har oppnevnt et eget styre for SIU og vedtatt midlertidige regler for dette styret. Samtidig ble det også bedt om en skriftlig rapport til Universitetsrådets styre

Selv etter en så begrenset periode kan det konstateres at SIU-styrets virksomhet spenner over flere viktige områder som forlanger oppmerksomhet på høyt nivå i Universitetsrådets organisasjon:

- å fungere som et bedriftsstyre for den betydelige forvaltningsvirksomhet som finner sted,
- å gi råd når det gjelder den videre utviklingen av SIUs programportefølje,

- å gi råd om den videre utviklingen av SIU som et serviceorgan,
- å vurdere SIUs rolle innenfor en strategi for Universitetsrådets internasjonale virksomhet,
- å foreta en grenseoppgang og kontinuerlig avveining i forhold til den universitetspolitiske virksomheten som ligger til Universitetsrådets styre .

Av rapporten framgår det at SIU-styret er av den klare oppfatning at SIU skal være et serviceorgan. I tillegg til programdriften kan dette omfatte oppgaver som er relevant for det internasjonale institusjonssamarbeidet, som for eksempel utvikling og drift av databaser og kataloger. Generell informasjon om norsk utdanning i utlandet ligger imidlertid til Norgesnettrådet som en myndighetsoppgave. Det kan være aktuelt å utvikle en utredningskompetanse i SIU, men først og fremst for å betjene Universitetsrådet og institusjonene. Utredningsoppdrag for myndighetene *kan* komme i konflikt med Universitetsrådets og institusjonenes universitetspolitiske interesser. SIUs utredningsvirksomhet bør uansett foregå i tett kontakt med generalsekretæren. Strategiske innspill til myndighetene vil fortsatt være en sak for Universitetsrådets styre.

En viktig oppgave for SIU-styret har vært å gi råd til administrasjonen om nye muligheter og utfordringer og hvordan disse best kan angripes. I rapporten pekes det på at SIU-styret gjennom foreløpige og forberedende drøftinger av et sakskompleks kan gi viktige signaler om veivalg og strategier. SIU-styret vil også kunne be om videre utredninger som grunnlag for senere beslutninger og tilrådinger til Universitetsrådets styre, og vil slik kunne utvikle seg til et forum for strategisk tenking når det gjelder Universitetsrådets internasjonale virksomhet.

SIU-styret påpeker i rapporten nødvendigheten av å vurdere SIUs virksomhet innenfor en totalstrategi for Universitetsrådets internasjonale virksomhet, og har bedt om å få framlagt egne saker om rammer og strategi for Universitetsrådets internasjonale arbeid og organiseringen av dette. Dette bør etter SIU-styrets oppfatning kunne gi viktige bidrag til den videre utviklingen av Universitetsrådet strategi.

Gjennom SIU-styret får SIU nå en vesentlig større oppmerksomhet fra Universitetsrådets valgte organer enn det Universitetsrådets styre selv har hatt mulighet for. Allerede den korte erfaringen man nå har, bekrefter at dette har vært nyttig både for SIU og for Universitetsrådet.

(O3) Universitetsrådets rådgivende utvalg og programstyrer

Pr 1. januar 1999 har Universitetsrådet følgende rådgivende utvalg og programstyrer:

- *Universitetsrådets forskningsutvalg*, som arbeider med forskningspolitiske spørsmål, inkludert forskerutdanning, og forbereder for Universitetsrådets styre initiativ og utspill på dette feltet, samt høringsuttalelser i saker som gjelder forskning.
- *Universitetsrådets studieutvalg*, som arbeider med studiepolitiske spørsmål og administrative saker av nasjonal karakter innenfor studiesektoren.

- *Universitetsrådets internasjonale utvalg*, som arbeider med internasjonalt universitetssamarbeid og fungerer som et kontaktforum og møtepunkt for utveksling av informasjon om institusjonenes internasjonale aktiviteter. Dette utvalget er senere nedlagt.
- *Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene*, som arbeider med museumspolitiske saker overfor myndigheter og samfunnet, men også med koordinering og samarbeid mellom institusjonene og med museenes oppgaver i forhold til egen institusjon.
- *Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene*, som arbeider med bibliotekspolitiske saker overfor myndigheter og samfunnet, men også med koordinering og samarbeid mellom institusjonene og med bibliotekenes oppgaver i forhold til egen institusjon.
- *Nasjonalt utvalg for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU)*, som arbeider med utviklingsrelatert utdanning og forskning overfor universiteter og høyskoler i utviklingsland, og som fungerer som programstyre for de fellesprogrammene hvor Universitetsrådet inngår avtale.
- *Programstyret for Sentral- og Øst-Europa-avtalen*. Dette er et fellestiltak mellom Utenriksdepartementet, Forskningsrådet og Universitetsrådet som omfatter samarbeid innenfor høyere utdanning og forskning med reformlandene i Sentral- og Øst-Europa. Programstyret har ansvar for administrasjon og videreutvikling av de programmene som omfattes av avtalen.
- *Programstyret for NORADs stipendprogram ved norske universiteter og høyskoler*, som på vegne av Direktoratet for utviklingshjelp har ansvaret for administrasjon og videreutvikling av NORADs stipendprogram i Norge.
- *Universitetsrådets rådgivende edb-komité*, som arbeider med bruk av informasjonsteknologi i universitetssektoren, og som skal bidra til samarbeid om felles løsninger og standarder og til å utvikle en felles strategi på feltet.

Felles for utvalgene er at de drøfter saker av felles interesse og gir råd til Universitetsrådet i saker innenfor sine spesielle arbeidsfelt. De fungerer videre som et faglig m tsted mellom institusjonene og bidrar til å styrke og samordne det faglige samarbeidet mellom institusjonene og overfor eksterne samarbeidspartnere. Den sammensetningen det enkelte utvalg skal ha, framgår av mandat og retningslinjer, se nedenfor under Del 2.

Da styret i 1999 drøftet utvalgsstrukturen under Universitetsrådet, ble mandatene for flere av utvalgene justert, slik at de universitetspolitiske oppgavene kommer klarere fram. Samtidig pekte styret på behovet for å knytte arbeidet i disse utvalgene tettere til institusjonens ledelse gjennom at representanter fra ledelsen inngår i utvalgene. Dette er det tatt hensyn til ved oppnevning av medlemmer i utvalgene.

(O3) Examen philosophicum som fjernundervisning – avtale med Forsvaret

Med støtte fra Sentralorganet for fjernundervisning (SOFF) og fra Forsvaret har Nasjonalt fagråd for filosofi utviklet et fjernundervisningsopplegg for examen philosophicum, og laget utkast til en avtale med Voksenopplæringen i Forsvaret om bruk av læremateriellet.

Det norske universitetsråd sa seg for noen år siden beredt til å delta i arbeidet med å utvikle undervisningsopplegg for fjernundervisning, og ser derfor positivt på at det nå foreligger en læremiddelpakke for slik undervisning. Det er en økende etterspørsel etter hjelpemidler for nye undervisningsformer også innen de tradisjonelle universitetsfagene. Det arbeidet som nå er gjort er derfor svært verdifullt.

Siden de nasjonale fagrådene har status som rådgivende organer, kan rådene ikke inngå avtaler som kan medføre forvaltningsansvar eller på annen måte virke bindende på medlemsinstitusjonene. Universitetsrådet har derfor bedt Universitetet i Tromsø påta seg ansvaret for det videre arbeidet med å forhandle fram og eventuelt inngå en avtale som både Forsvaret og fagrådet ser seg tjent med, og som er slik at ansvaret for de ulike punktene i avtalen er klart plassert. Universitetsrådet ser det slik at det fortsatt må være fagrådet, eventuelt gjennom styringsgruppen for prosjektet, som bør ha det *faglige* koordineringsansvar og ansvar for faglig oppdatering av læremateriellet.

(02) *INTERNASJONALT SAMARBEID*

På vegne av medlemsinstitusjonene ivaretar Universitetsrådet internasjonale kontaktfunksjoner, først og fremst i forhold til de nasjonale universitetsrektorkonferansene i andre land og til internasjonale organisasjoner. I 1999 har dette organisasjonsnettverket bl.a. hatt følgende elementer:

(O3) Det nordiske universitetssamarbeidet (NUS)

NUS har vært i funksjon siden 1995 som et samarbeid mellom

- Det norske universitetsråd
- Finlands universitetsrektorers råd
- Rektorkollegiet
- Sveriges universitets- og högskoleförbund
- Islands universitet

I tillegg til å ta ansvar for arrangementet av de nordiske universitetsrektormøtene hvert annet år, er den viktigste oppgaven for NUS er å målbære de nordiske universitetenes interesser. Særlig gjelder dette dialogen med Nordisk Ministerråd (NMR) og de rådgivende organer under NMR, herunder Styringsgruppen for nordisk samarbeide innen høgre utdanning (HØGUT) og Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR). I tillegg har NUS utviklet seg til en felles plattform for de nordiske lands engasjement i det europeiske universitetssamarbeidet.

Etableringen av NUS har uten tvil styrket samarbeidet mellom de nasjonale universitetsorganisasjonene i Norden. Det er etablert et godt samarbeid med NUAS og gode kontakter til Ministerrådets sekretariat. Samarbeidet med HØGUT og FPR har utviklet seg positivt. Selv om virksomheten ligger på et beskjedent nivå (budsjettet for 1999 var på 100 000 DKK), er det likevel over tid mulig å oppnå en viss påvirkning på den nordiske utdannings- og forskningspolitikken.

Universitetsrådets leder og generalsekretær er norske representanter i styringsgruppen for NUS, Universitetsrådets generalsekretær fungerer også som generalsekretær for NUS.

Av de sakene NUS har arbeidet med i 1999, kan bl.a. nevnes:

- Kontakten med Nordisk Ministerråd

- Samarbeidet med NUAS
- Kontaktkonferanse med den tyske søsterorganisasjonen Hochschulrektorenkonferenz
- Universitetssamarbeidets forhold til høgskolesektoren
- Forberedelsen av den nordiske universitetsrektorkonferansen 2000
- Sammenslutningen av CRE og Konføderasjonen (se nedenfor)
- The Bologna Forum
- UNESCO World Conference on Science

(O3) Norden som foregangsregion for utvikling av menneskelige ressurser

Det Nordiske Universitetssamarbeidet hilser velkommen Nordisk Ministerråds strategi for utdanning og forskning. På universitetenes ansvarsområde må nødvendigvis forskningsevne ses i direkte sammenheng med den forskningsbaserte undervisningen. At nå Ministerrådet har utformet en felles strategi for disse områdene, bør etter hvert kunne gi synergieffekter.

Våre universiteter og høyskoler er de dominerende institusjoner i de nordiske land innenfor høyere utdanning og forskning. De er likevel ikke nevnt i det nye strategidokumentet. Samarbeidsprosjekter mellom flere universiteter og høyskoler i de nordiske land kan gi en nordisk synergi som i mange tilfelle vil overstige utbyttet av en liten nordisk institusjon.

NUS har uttrykt bekymring over at bevilgningene til det nordiske forskningssamarbeidet synes å bli stadig knappere og at man er i ferd med å nærme seg en nedre grense for hva som trengs for en meningsfylt oppfølging av den forskningsstrategi som da var vedtatt.

Nordisk Ministerråd har likevel har maktet å synliggjøre det nordiske utdannings- og forskningssamarbeidet i et europeisk perspektiv, bl.a. gjennom et prosjektorientert samarbeid med Europarådets komite for høyere utdanning og forskning. Til tross for en nedbygging av den nordiske instituttsektoren har man maktet å videreføre institutter som også utenfor vår egen krets oppfattes som "centers of excellence", bl.a. Nordisk Institutt for Teoretisk Atomfysikk og Nordisk institutt for sjørett.

NUS har tidligere gitt tilslutning til at det nordiske forskningssamarbeidet i hovedsak realiseres gjennom tidsbegrensede programmer. Støtte til å etablere nye nordiske institutter kan derfor ikke være aktuelt. Tidsbegrensede programmer bør fortrinnsvis realiseres som et

samarbeid mellom og med nasjonale institusjoner (universiteter, høgschooler, forskningsinstitutter) der en av institusjonene påtar seg det operative ansvaret.

Også de nordiske forskningsinstituttene må tilpasses til dette hovedmønsteret. Et sentralt punkt vil her være de nordiske instituttens tilknytning til nasjonale universiteter eller andre forskningsinstitusjoner og hvilken virksomhet som skal finansieres med nordiske midler. Fra NUS har vi foreslått, at man for å sikre en varig videreføring, bør knytte det enkelte nordiske institutt til en nasjonal vertsinstitusjon (f.eks. et universitet) gjennom en langsiktig avtale mellom vertsinstitusjonen og Ministerrådet

NUS har hatt anledning til å følge utviklingen av HØGUTs strategiske plattform, slik den nå fremstår i de nye vedtektene og i handlingsplanen for 1999-2000. NUS har gitt uttrykk for at dette er et godt grunnlag for HØGUTs videre arbeid og for vekselvirkningen mellom HØGUT og universitets- og høgschoolsystemet i de nordiske land.

I sin uttalelse om HØGUT i en ny tid påpekte NUS at HØGUT med sin duale sammensetning av universitetsrepresentanter og embetsmenn har klart å finne fram til løsninger som har hatt gjenklang i det universitetssystem de skal virke. NORDPLUS-programmet er et godt eksempel på dette. Universitetenes behov for innsyn og deltagelse i utviklingen av nasjonale og internasjonale løsninger er imidlertid økende, fordi institusjonene har fått større ansvar for utvikling av egne strategier. NUS har derfor ønsket å delta i en organisert meningsutveksling med HØGUT. Samspillet mellom myndighetsstrategier og institusjonsstrategier kan gi nye muligheter for resultater - også når myndighetene har begrensede midler å sette inn.

NUS har påpekt at styrken i det fremtidige nordiske samarbeidet først og fremst vil ligge i vår evne til koordinering og arbeidsdeling, ikke bare på myndighetsplan, men også mellom universiteter og høgschooler. Med begrensede økonomiske midler til disposisjon gjennom Ministerrådet, må en vurdere å konsentrere nordisk støtte til faglig virksomhet om fag som har en klar nordisk forankring og til arbeidsdeling når det gjelder smale, kompetansekrevende utdannelse. En slik arbeidsdeling vil forutsette en strategi for det nordiske samarbeidet innen høgre utdanning som i sterkere grad trekker universitetene med. En bedre kontakt mellom HØGUT og universitets- og høgschoolsystemet er nødvendig for å omsette teori i praksis.

Det nordiske universitets- og høgschoolsamarbeidet har på denne bakgrunn sett det som positivt at det nye strategidokumentet tar til orde for en åpen utdannelses- og forskningspolitisk dialog. Vi ser frem til at Ministerrådet utbygger dialogen med de aktører som arbeider aktivt med utdannelses- og kompetansepoltiske spørsmål. Vi håper at Ministerrådet vil oppfatte NUS

som en sentral partner i denne sammenheng og at Ministerrådet også vil synliggjøre institusjonssamarbeidet over landegrensene som et element i den nye strategien for nordisk utdannings- og forskningssamarbeid.

(O3) CRE - Association of European Universities

Over 500 universiteter og vitenskapelige høgschooler i 39 land er tilsluttet CRE. Hovedoppgavene er

- å bidra til informasjonsutveksling og koordinering mellom universitetene i Europa
- å etablere samarbeidsprosjekter når dette er ønskelig
- å virke som rådgiver i universitetsspørsmål for universiteter og internasjonale organisasjoner
- å tjene som bindeledd mellom de nasjonale universitetskonferansene i Europa

De halvårlige konferansene samler et betydelig antall universitetsledere til drøfting av sentrale temaer. Temaet for konferansen våren 1999 i Bordeaux var "The strategic management of university continuing education", mens høstens konferanse i Valencia fokuserte på "The central role of universities in a global world".

Et viktig tiltak i CRE er opplegget for institusjonsevaluering: "to conduct institutional reviews in order to help universities to assess their own quality management systems". At CRE i det siste også har engasjert seg sterkere i forhold til EU-kommisjonen har aktualisert en sammenslutning mellom CRE og Konføderasjonen (se nedenfor). Både CRE og Konføderasjonen deltok aktivt i forberedelsen av The Bologna Forum, der europeiske universitetsledere og ministre møttes.

Universitetsrådets leder møter som norsk representant i CREs faste komite, generalsekretæren er fast observatør. Universitetsrådets tidligere leder, professor Lucy Smith, er nå en av CREs visepresidenter.

(O3) Confederation of EU Rectors' Conferences

Deltagelsen i EUs programmer for forskning og høgre utdanning gjør at universiteter og vitenskapelige høgskoler i EU/EØS-området har mange felles interesser. Konføderasjonen, der Det norske universitetsråd deltar aktivt, er et felles talerør til EU-kommisjonen og til kommisjonæren for høgre utdanning og forskning. Samarbeidet i Konføderasjonen har også gjort det mulig å påvirke Ministerrådet gjennom koordinerte henvendelser til de nasjonale ministerier. Viktige saker den siste tiden har bl.a. vært forberedelsene av de kommende EU-programmene for utdanning og forskning.

Universitetsrådets leder er norsk medlem i *Confederation Assembly*. Generalsekretæren er fast observatør.

Arbeidet med sammenslutningen av CRE og Konføderasjonen har vist god framgang i 1999. Planen er at de to organisasjonene i 2001 vil gå sammen i en ny europeisk organisasjon som vil representere Europas universiteter og det europeiske universitetssamarbeidet.

(O3) Council of Europe's Committee for Higher Education and Research

Europarådets komite for høgre utdanning og forskning har bl.a. til oppgave å

- utveksle ideer og erfaringer i utdanningspolitiske og praktiske spørsmål
- rådgivning om fornyelse av høgre utdanning for myndigheter og organisasjoner
- arbeide for en friest mulig studentmobilitet i Europa
- legge til rette for internasjonalt samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene

Alle Europarådets 40 medlemsland er representert i komiteen med en departementsrepresentant og en uavhengig universitetsrepresentant. Det er lang tradisjon for at Universitetsrådets generalsekretær fungerer som norsk universitetsrepresentant. Per Nyborg har siden 1996 vært medlem av komiteens byrå og fra 1999 komiteens nestleder. Han har også vært medlem av styringsgruppen for "Legislative Reform Project", komiteens største program som bistår de nye demokratiene i Øst- og Sentraleuropa med utviklingen av ny universitetslovgivning. Dette programmet avsluttes i 2000. " Et annet prosjekt (1998-2000) er "Lifelong Learning for Equity and Social Cohesion". Her deltar Olav Hesjedal i arbeidet som norsk ekspert. Andre sentrale aktiviteter for komiteen har vært samarbeidet med UNESCO om "Joint Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region" – den såkalte Lisbonkonvensjonen – og samarbeidet med EU-kommisjonen og UNESCO om det nye "Diploma Supplement".

Vekselvirkningen og samspillet mellom organisasjonene og det europeiske myndighetssamarbeidet har betydning også for forholdet mellom nasjonale organisasjoner (som Universitetsrådet) og nasjonale myndigheter. Det nordiske og det europeiske organisasjonssamarbeidet fungerer som et universitetspolitisk nettverk, som bl.a. kan influere på de utdannings- og forskningspolitiske beslutninger som tas nasjonalt, nordisk og i EU. For Universitetsrådet er det en særskilt utfordring å benytte dette nettverket i utviklingen av de nordiske og europeiske programmene som medlemsinstitusjonene deltar i og hvor Universitetsrådet gjennom SIU også har operative funksjoner.

(O2) SENTER FOR INTERNASJONALT UNIVERSITETSSAMARBEID

(O3) SIU 1999

Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) har operativt ansvar for dei avtaler internasjonalt samarbeid som Universitetsrådet har inngått med styresmaktene. SIU administrerer program etter avtale med Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet, Utanriksdepartementet, NORAD, Nordisk Ministerråd og Europakommisjonen. Programporteføljen til SIU er samansett av internasjonale samarbeidsprogram mellom utdanningsinstitusjonar i Noreg og i Norden, EU-landa, Aust- og Sentral Europa og i utviklingsland i Afrika, Asia, Mellom-Amerika og Dei sjølvstyrde palestinske områda. Verksemda dekkjer alle nivå innan det formelle utdanningssystemet i Noreg. Gjennom programverksemda i SIU vil utdannings- og forskingsmiljøa bli tilført rundt 220 millionar kroner i år 2000.

SIU-styret har følgjande medlemmer: Rektor Roger K. Abrahamsen (leiar), rektor Gunnar Breivik, assisterande universitetsdirektør Peter Lykke, kontorsjef Astrid Revhaug, student Ståle Berglund (vår) og student Terje Hauge (haust). Styret har levert ein rapport om verksemda som er omtalt ovanfor, og det blir vist til det som er sagt der.

Programforvaltning i 1999

I programforvaltninga har året vore prega av overgangen frå første til andre fase av SOKRATES-programmet til EU. SIU har prioritert å oppsummere erfaringane og resultatane av norsk deltaking i SOKRATES i perioden 1995-99, mellom anna i publikasjonen *Eit europeisk klasserom. Norske skolars deltaking i EUs SOKRATES-program 1995-99*.

Innafor NUFU-programmet og Sentral- og Aust-Europa-programmet har ein teke til med førebuingar til drøftingar om nye periodar for programma. Avtalane går ut 31.12.2000 for NUFU og 31.12.2001 for Sentral- og Aust-Europa-programmet. Innafor begge programma vert det satsa på omfattande evalueringar av det som har vore gjennomført.

I januar 1999 overtok SIU det nordiske utvekslingsprogrammet NORDPLUS for heile Norden etter ein tilbuds konkurranse i 1998. SIU har i løpet av året innført elektronisk søking og rapportering innan NORDPLUS. Det siste året har SIU byrja på arbeidet med å etablere alumninettverket NORAD Fellows Network for tidlegare NORAD-stipendiatar. Føremålet er å gje stipendiatane høve til å halde kontakten med Noreg, halde seg fagleg oppdatert og ikkje minst til å halde kontakten med kvarandre.

I oppfølging av Stortingsmelding 13 (1999-2000) "Hovedtrekk i fremtidig norsk bistand til landene i Sørøst-Europa" vart Det norske universitetsråd og Noregs forskingsråd i desember bedne om å fremje forslag til ny avtale for samarbeid etter mønster av dei avtalar som i dag gjeld for utviklingsland og Russland/Baltikum. Stortingsmelding 13 dekkjer Sørøst-Europa med referanse til EUs stabilitetspakt for Sørøst-Europa frå juni 1999. Stabilitetspakten omfattar Albania, Bosnia-Hercegovina, Kroatia og Makedonia, pluss Bulgaria og Romania.

SIU er i 1999 tatt opp i informasjonsnettverk mellom universiteta i Noreg og innan Nordisk universitetsadministratorsamarbeidet (NUAS). I Noreg er det ei særleg utfordring å få til betre samhandling mellom den nasjonale informasjonsverksemda til SIU og informasjonsverksemda til lærestadene og studentorganisasjonane retta mot studentar, komande studentar og fagmiljø.

(O3) SOKRATES-programmet

SOKRATES skal bidra til å skape eit opent utdanningsområde i Europa, der ein kjenner til, forstår og respekterer praksis i ulike land. Programmet tar opp viktig sosial problematik som korleis utdanningssystemet best møter grupper som står i fare for å bli marginaliserte. Programmet bidrar til samordning av europeisk utdanning. Vel halvparten av budsjettet blir fordelt av Europakommisjonen direkte til prosjekt. Frå SIU er det fordelt 20 millionar kroner til norske partnerar.

SOKRATES er eksperimentierende og reformorientert og har vore viktig som bidragsytar til moderniseringsprosjekt som innføring av IKT i skolen, bruk av tverrfaglege prosjekt,

evaluering av skole og universitet og for strategiutvikling ved dei høgre lærestadene. Det er likevel eit problem at SOKRATES stimulerer til eksperiment som ofte blir isolerte fenomen, og at det har synt seg å vere administrativt tungt for deltakarane. Samla sett er inntrykket deltakarane gjev likevel positivt.

1999 var det siste regulære året i første fase av SOKRATES (1995 – 99) og har vore prega av overgangen til SOKRATES II (2000 – 2006). Den uventa avgangen til EU-kommisjonen på våren førte til at førebuingane til SOKRATES II stoppa opp og at alle avgjerder om innføring av den neste generasjonen av programmet vart utsette. I Noreg valde Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet sommaren 1999 å lyse ut tilbod om operatøransvar for SOKRATES og LEONARDO. Utfallet vart at Det norske universitetsråd/SIU held fram som SOKRATES-operatør, medan Teknologisk institutt held fram med LEONARDO.

I 1999 har SIU som nasjonalkontor for SOKRATES i Noreg hatt noko meir til fordeling til dei nasjonalt styrte aksjonane enn tidlegare år. Noreg blei tildelt i overkant av 18 millionar kroner frå Den europeiske kommisjon, med tillegg på i underkant av 2 millionar i løpet av året, i alt ca. 20 millionar. For COMENIUS er tilleggget frå Kommisjonen godt over gjennomsnittet.

Ein rapport Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) offentliggjorde i april 1999, syner at dei høgre utdanningsinstitusjonane har teke internasjonalisering på alvor det siste tiåret. I aukande grad bruker institusjonane sine internasjonale kontaktar og studietilbod til å profilere eigen institusjon. Mange institusjonar har konsentrert seg om å sende eigne studentar ut, og først dei siste par åra har dei vurdert å endre eige undervisningstilbod for å kunne rekruttere fleire utanlandske studentar. Ti statlege høgskolar samarbeider med minst ein norsk eller utanlandsk institusjon om mastergradstilbod for eigne studentar, der dei sjølve tilbyr deler av undervisninga. Somme av desse mastergradstilboda spring ut av ERASMUS-samarbeidet.

I 1999 har SIU vidareført og vidareutvikla informasjonsverksemda knytt til programma. Innafor SOKRATES-programmet rommar den årlege informasjonskontrakten med Europakommisjonen over 40 større informasjonstiltak. Inneverande kontrakt er for 16 månader og på vel 1,7 millionar kroner. Innafor høgre utdanning har SIU vektlagt å etablere og utvikle informasjonssamarbeidet med lærestadene og studentorganisasjonane.

SIU har hatt besøk av, og hjelpt ei rekkje tilsvarende organisasjonar i andre europeiske land med utvikling av deira IKT-system. SIU har også bidratt i EU-kommisjonens ekspertgrupper for styrking av sambandet mellom SOKRATES-programmet og bruk av IKT i skolen og for utvikling av administrative IKT-system for forvaltning av SOKRATES II-programmet.

ERASMUS-programmet

40 norske utdanningsinstitusjonar har i 1999 fullført sitt sjuande programår med ERASMUS og teke fatt på det åttande. Innsatsen vert meir og meir konsentrert om organisert og avtalefesta student- og lærarutveksling med 360 samarbeidsinstitusjonar i EU-land.

I studieåret 1998/99 auka talet på norske ERASMUS-studentar igjen. Midt i studieåret 1999/2000 ser denne positive trenden ut til å bli sterkare med vel 1300 utreisande studentar. Det skuldast truleg fleire faktorar som til dømes at samordninga mellom ERASMUS-stipend og utanlandsstøtta frå Statens lånekasse er betre kjend, og auka merksemd omkring

programmet etter informasjonskampanjen "2000 ledige stipend!" SIU kjørte i 1999. Eit nytt hjelpemiddel er databasen for rapportar frå studieopphald i utlandet. Databasen utvikla av NTNU og SIU i lag, og er den første i sitt slag i Europa.

Det er ei viktig målsetting å få fleire utanlandske studentar til Noreg. Talet har vore relativt stabilt dei siste åra. Tilbakemeldingane frå studentar som har vore i Noreg, er gode. 140 lærarar reiste ut av Noreg med støtte frå ERASMUS, medan 100 lærarar kom hit.

Det nasjonale utvalet for ERASMUS har hatt tre møte i løpet av 1999 og har mellom anna teke opp att spørsmålet om organisert utveksling mellom Noreg og dei nye deltakarlanda i Aust- og Sentral-Europa. Norske universitet og høgskolar kan berre ha student- og lærarutveksling med institusjonar i EU, medan vekst og utvikling av ERASMUS no skjer i samarbeidet mellom medlemslanda i EU og dei 12 nye deltakarlanda. Utvalet har bede om at norsk deltaking i ERASMUS blir evaluert i løpet av 2000 for å finne og utnytte potensialet i programmet i perioden 2000 - 07.

SIU har i 1999 arrangert to godt besøkte nasjonale seminar for ERASMUS kontakt- og ressurspersonar i høgere utdanning. Tema for seminara var betre og auka studentutveksling og særleg arbeidet til programkoordinatorane på lærestadene. I november arrangerte SIU for første gong eit eige nasjonalt seminar for norske og utanlandske ERASMUS-studentar. Studentane ga gode tilbakemeldingar og verdfulle idear til programmet.

Prosjekt under COMENIUS

832 registrerte søknader frå norske skolar er ny årsrekord. Midlane til fordeling innan COMENIUS var i 1999 litt høgere enn i 1998, men ikkje stor nok til å innfri alle kvalifiserte søknader. 17 prosent av søkjarane vart avviste. Det var markant auke av individuelle søknader i 1999. Ei ekstraløyving på 450 000 kroner frå Grunnskoleavdelinga i Kyrkje-, utdannings- og forskingsdepartementet (KUF) finansierte 25 nye prosjekt.

I Noreg er sju av ti skolar som er med, grunnskolar. I 1999 var det ein tilvekst av spesialskolar. Dei norske skolane samarbeider med 841 utanlandske skolar, og av desse er mange nye i dei assosierte aust- og sentraleuropeiske statane. Partnerane fordeler seg med Italia (113 partnerskolar), Storbritannia (110), Tyskland (80), Spania (73) og Frankrike (69) på topp.

Dei sentralt styrte delane av COMENIUS dekkjer tiltak som skal kome grunn- og vidaregåande skolar til gode. Universitet og høgskolar viser auka interesse for etterutdanningstilbod for lærarar i skolen, noko som kan ha samanheng med ei auka satsing på etterutdanning og modulbasert undervisning. Utvikling av etterutdanningstilbod for lærarar i grunn- og vidaregåande skole, COMENIUS 3.1, rettar seg i hovudsak mot tilbydarar av lærarutdanning. Av 123 europeiske prosjekt vart 13 med norske deltakarar. Dei fleste norske partnerane er frå universitet og høgskolar, men ein vidaregåande skole og to kompetansesentra er òg involverte. 32 norske lærarar fekk individuelle stipend til å følge slike kurs. Innafor minoritets- og migrasjonsrelaterte prosjekt, COMENIUS 2, var det i 1999 ein liten auke med ni innvilga prosjekt med norske deltakarar.

Prosjekt under LINGUA

I språkprosjekta innafor LINGUA ser vi no større spreining med italienske, nederlandske og greske skolar som partnerar i nesten halvdel av prosjekta. Mange språkprosjekt har sin bakgrunn i tidlegare COMENIUS-prosjekt. I alt er ni offisielle språk representerte i utvekslingsprosjekta i 1999, og det er gledeleg at vidaregåande skolar med yrkesfagleg studieretning er med i mange språkprosjekt.

Dei fleste individuelle stipendsøknadene er knytte til samarbeidsprosjekt. Det gjeld spesielt lærarar i framandspråk. Mange har fått stipend til etterutdanning i språk som er små i norsk skolesamanheng, og i LINGUA er det no fleire stipend til fransk- og tysklærarar enn til engelsklærarar. Norske studentar nyttar seg i høgare grad enn før av tilbodet om opphald som språkassistent ved skolar i EU-land. Det er òg ei aukande interesse for å vere vertskolar for europeiske språkassistentar. Ordninga ser ut til å fungere godt. Som ein følgje av internasjonalt engasjement har fleire skolar innført valfag i språk som er sjeldne i norsk skole.

For første gong er ein norskkoordinert LINGUA D-søknad innvilga av EU-kommisjonen. IGLO-prosjektet (Intercomprehension in the Germanic Languages Online) er koordinert frå Universitetet i Tromsø med ei støtte frå kommisjonen på tilsaman. Siktemålet er å utvikle hjelpemiddel for studier av germanske språk ved hjelp av CD-ROM og Internett. SIU har godt håp og har fått lovnader om at Universitetet i Bergen framleis skal få vere med i DIALANG-prosjektet. Dette er eit av Europakommisjonens spesielle språkprosjekt, og siktemålet er å utarbeide hjelpemiddel for opplæring i alle offisielle EU-språk, pluss norsk og islandsk. Høgskolen i Østfold er med i begge dei to LINGUA A-søknadene som blei innvilga med støtte på til saman 149 284 kroner.

Andre satsingar

I 1999 vart det innlevert sju søknader, og tre vart innvilga innan vaksenopplæring i SOKRATES. Vaksenopplæring får ein meir sentral plass i SOKRATES II enn tidlegare. Ein større del av SOKRATES-budsjettet vert øyremerka etter- og vidareutdanning under namnet GRUNDTVIG.

SIU har i 1999 lagt vekt på å nå aktuelle institusjonar med informasjon om programmet for å førebu ei styrkt norsk deltaking i SOKRATES II.

Aksjonen for "Open and Distance Learning (ODL)" gir støtte til innovative prosjekt som medverkar til ny kunnskap om pedagogisk bruk av IKT og fleksible undervisningsformer. I 1999 var norske institusjonar involverte i 17 prosjektsøknader, ni fekk innvilga støtte. I neste programperiode for SOKRATES (2000-2006) får ODL ein meir sentral posisjon, som eit eige "kapittel" under namnet MINERVA.

Noreg er sterkt medverkande innafor ARION som er organiserte studiebesøk for beslutningstakarar innan skolen. 30 norske utdanningseksperter fekk i skoleåret 1998/1999 studieturar i andre land gjennom ARION. Om lag 55 utanlandske deltakarar har gjesta Noreg på femdagars studieopphald i Rogaland, Hedmark, Østfold og Møre og Romsdal.

(O3) NUFU-programmet

NUFU har i 1999 arbeidd vidare med førebuingane til ein ny programperiode med oppstart i 2001. Frå 1. oktober 1999 er ansvaret for NUFU-avtalen overført frå Utanriksdepartementet til NORAD.

Det norske universitetsråd sitt utval for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU) har som mål å medverke til oppbygging av forskingskapasitet og -kompetanse ved universitet og forskingsinstitusjonar i utviklingsland. NUFU-programmet gir støtte til samarbeid om forskning og forskarutdanning mellom universitetsinstitusjonar i Noreg og i utviklingsland etter avtale mellom NORAD og Det norske universitetsråd. NUFU fungerer som programstyre for samarbeidet, samstundes som utvalet gir råd til Det norske universitetsråd om forskingssamarbeid med utviklingsland.

Totalt blei 54,2 millionar kroner tildelt fleirårige og kortsiktige samarbeidstiltak i 1999. Av dette var 4,5 millionar kroner innvilga til prosjekt som trong ekstra støtte i samband med overgang til ny programperiode. I alt var det søkt om 9,2 millionar. NUFU ga òg støtte til ein konferanse om kvinner i NUFU-samarbeidet, arrangert av Universitetet i Tromsø. Til eit prosjekt ved Universitetet i Zimbabwe vart det gitt ekstraordinære midlar til erstatning for laboratorieutstyr som vart øydelagt.

Det vart ikkje gitt støtte til førebuande besøk til land som ikkje alt er med i NUFU-samarbeidet i denne omgangen, men fleire norske institusjonar ønskte å trekkje nye institusjonar inn i NUFU.

Det er gjort eit omfattande arbeid med deltakarar frå både nord og sør for å førebu ein ny programperiode innan NUFU. Utanriksdepartementet har i 1999 gitt til den hollandske stiftinga NUFFIC i oppdrag å evaluere programmet fram til hausten 2000. Resultatet av evalueringa vil bli viktig for utforminga av den nye NUFU-avtalen. Det er i 1999 gjennomført ei rekke evalueringer av samarbeidsprogramma ved fem institusjonar i Asia og Afrika. Ei av evalueringene er utført av Association of African Universities, og vil bli presentert i form av ein rapport våren 2000.

SIU har arrangert og tatt del i ei rekke seminar og konferansar i meldingsåret både i Noreg og i utlandet. Dette gjeld til dømes det årlege prosjektleiarseminaret innan NUFU, deltaking på COREVIP 99 (konferanse for afrikanske universitetsleiarar) i Arusha i Tanzania og møte med Association of African Universities i Accra og Verdsbanken i Washington. NUFU har hatt tre møte i 1999, to ordinære møte og eit ekstraordinært. I tillegg er det halde eit samrådsmøte mellom avtalepartane. NUFU-programmet har fått oppnemnt nytt styre frå 1. januar 2000.

(O3) NORADs stipendprogram

NORAD sitt stipendprogram er eit tiltak for bistand. Det har som mål å gi profesjonell eller akademisk kompetanse på høgt nivå som skal bidra til ei utvikling med berekraft i heimlandet. Studentane må ha to-tre års yrkeserfaring, dei skal ha permisjon frå jobben i heimlandet og dei må ha akademisk eller profesjonell forkunnskap som trengst for å ta kurset.

Budsjettet for Stipendprogrammet var i 1999 på 56 millionar kroner. Programmet hadde i fjor plassar ved 16 kurs ved universitet og høgskolar i Noreg pluss Det norske shippingakademiet. Dei fleste stipendplassane er knytt til toårige kurs for mastergrad. All undervisning er på engelsk. Vanlegvis er feltarbeid i heimlandet ein del av kursa. Dette skal sikre at utdanninga er relevant for dei utfordringane som er viktige på heimstaden. Stipendet som studentane får, dekkjer kostnadene deira.

I alt 869 søkte stipend hausten 1999, og vel 133 av desse fekk tilbod om å studere i Noreg gjennom programmet. Tala frå undervisningsåret 1998/99 viser svært god gjennomstrøyming. 82 kandidatar av dei 85 som vart tatt opp, fekk mastergrad. Alle dei 55 studentane på yrkesretta kurs med opptak i 1998, fekk òg eksamen.

For at studentane skal få best mogleg utbytte av studietida si, er det naudsynt å gje dei kulturell kompetanse i tradisjon, tenkje- og veremåtar i Noreg. Difor tilbyr institusjonane studentane eigne program for innføring. SIU arrangerer i tillegg eit årleg vinterseminar første veka etter nyåret med fagleg seminar og sosialt samvere. Det er òg produsert ein praktisk guide for studentar som kjem frå utviklingsland til Noreg for å gjere overgangen enklare.

(O3) Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Aust- Europa

Budsjettet på 19,5 millionar kroner for utdannings- og forskingssamarbeid med Sentral- og Aust-Europa, hovudsakleg med Nordvest-Russland og Baltikum, var stabilt i 1999 trass varsel om budsjettreduksjonar i Stortingets budsjetthandsaming før jul 1998. Det er grunn til å tru at budsjetta vil vere stabile resten av programperioden.

1999 har vore eit midtvegsår der aktivitetane i stor grad har gått inn i ein fase med konsolidering. Prosjektsamarbeidet ser ut til å utvikle seg positivt, og dei første resultat har kome. Det har vore publisert nokre resultat frå forskingssamarbeidet, både gjennom bøker og artiklar i internasjonale tidsskrift. Det blir òg rapportert om positiv utvikling av utdanningssamarbeidet der porteføljen no er spissa og omfattar færre, men langvarige prosjekt.

Det blei ikkje tildelt pengar til nye prosjekt i 1999. Programstyret har fordelt 3,2 millionar kroner til 16 prosjekt med behov for tilleggsmidlar for å gjennomføre planlagte aktivitetar etter intern utlysing. Intern utlysing mellom prosjekta som allereie er med i programmet, vil òg bli brukt for å styrkje eksisterande prosjekt framover. Det vil seie at det ikkje blir tildelingar til nye prosjekt i resten av programperioden.

I 1999 har programstyret starta førebuingane til siste del av programperioden. Først ut vert evaluering av undervisningssamarbeidet. I alt seks større prosjekt vil bli evaluerte i år 2000. Programstyret har òg diskutert andre typar tiltak i samband med avslutninga av inneverande programperiode.

(O3) NORDPLUS

NORDPLUS er Nordisk Ministerråds utvekslings- og samarbeidsprogram for lærarar og studentar ved nordiske universitet og høgskolar. Målet med programmet er å styrkje den nordiske utdanningsfellesskapen. Budsjettet er på 30 millionar danske kroner for heile Norden.

Søknadsmengda i 1999 var om lag den same som året før. Tendensen var færre, men større nettverk, auke i mobilitetssøknader og stor søknad til kurs. Mobilitetssøknadene viste på den eine sida eit klart ønske om lengre studieopphald og på den andre sida eit tydeleg behov for korte og praksisrelaterte utvekslingar.

Søknadssummen låg på om lag 84 millionar danske kroner, medan tildelingssummen var på 28,5 millionar (31 millionar norske kroner). Det tilsvarende 34 prosent av søknadssummen, fordelt på 16 fagområde.

Søknadene vart vurderte i høve til dei prioriteringane som var gjorde av Nordisk Ministerråd og endeleg avgjorde av Styringsgruppa for samarbeid innan høgre utdanning (HØGUT). HØGUT prioriterte å auka lærarmobiliteten noko, lange studieopphald framfor korte, meir til små og smale nettverk og støtte til kurs innafor kvart fagområde heller enn til mange innanfor få område.

Den norske deltakinga i NORDPLUS er god. Totalt omsøkt mobilitet frå Noreg pr 1. februar 1999 var 1732 stipend fordelt på 553 til Sverige, 471 til Danmark, 348 til Finland, 116 til Island, 35 til Færøyane og 11 til Grønland. I tillegg kom 198 søknader om fritt rørlege studentar (free movers).

Den første rapporteringsrunden (for 1998-løyvingane) under SIUs forvaltning hadde frist 1. november, og til denne hadde SIU utarbeidd eit elektronisk system for direkte online-rapportering. Tilbakemeldingane var eintydig positive og nærare hundre prosent av rapportane kom online. Brukarane var no meir budde på å bruke elektronikken enn ved søknadsrunden.

(O3) Administrasjon

Ny organisasjonsplan for SIU vart godkjend i oktober 1999. I samband med denne er det utarbeidd nye stillingsomtalar. SIU gjennomførte hausten 1999 ei eigenevaluering av verksemda etter Den europeiske kvalitetsnormen. Dette har gitt organisasjonen eit betre fundament for framtida. Eigenevalueringa vil bli følgt opp gjennom fleire utviklingsprosjekt i år 2000.

I løpet av 1999 er tre nye medarbeidarar komne til og tidlegare prosjektstillingar er omgjorde til faste stillingar frå 01.01.00.

(O1) DEL 2. NASJONALE NETTVERK

(O2) DE NASJONALE FAKULTETSMØTENE

(O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for historisk-filosofiske fag

Leder for Nasjonalt fakultetsmøte for historisk-filosofiske fag var i 1999 dekanus Even Hovdhaugen, Universitetet i Oslo. Fakultetsdirektør Ivar Østerlie, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet var møtets sekretær. Fakultetsmøtet har i meldingsåret hatt ett ordinært møte. I tillegg har det vært avholdt ett fakultetsledermøte ved Det norske institutt i Athen. 21 saker har vært behandlet.

De viktigste saksområdene i 1999 har vært:

Norgesnett

Fakultetsmøtet har også i 1999 behandlet flere søknader om opprettelse av universitetsstudier ved de statlige høyskolene. Søknadene har vært behandlet under de gamle retningslinjene. Disse retningslinjene har lettet behandlingen. Fagrådene gjør et godt arbeid i disse sakene. Under de nye retningslinjene som nå er innført er det viktig at respekten for de faglige skjønn som fagrådene og Nasjonalt fakultetsmøte gir fortsatt får en betydelig vekt i den nasjonale vurderingen og som grunnlag for institusjonenes vedtak.

Den store spredningen av universitetsfag fra universitetene til de statlige høyskolene stiller samlet sett institusjonene overfor betydelige utfordringer når det gjelder faglig kvalitet i fagene. Nasjonalt fakultetsmøte uttalte i 1998 at både dimensjoneringsmeldingen fra 1998 og statsbudsjettene truer kvaliteten i de historisk-filosofiske fagene. Situasjonen ble i løpet av 1999 ikke endret. Derimot fastholdt St.meld. nr. 36 (1998-99) – dimensjoneringsmeldingen av 1999 - de prinsippene som ble lagt til grunn i 1998. Dette ble i statsbudsjettet fulgt opp med ytterligere nedskjæringer av studieplasser i historisk-filosofiske fag ved universitetene. Denne situasjonen samt liberalisering av retningslinjene for opprettelse/nedlegging av universitetsfag og konsekvensene av disse forholdene i relasjon til Norgesnett-problematikken var sentrale tema både på fakultetsledermøtet og på Nasjonalt fakultetsmøte.

Fakultetsmøtet har i alle år lagt vekt på at Norgesnett skal bidra til å øke kvaliteten i de historisk-filosofiske fagene. De nye retningslinjene om delegering av myndighet til å etablere fag og emner og desentraliserte studier endrer rammebetingelsene for Norgesnett. Fakultetsmøtet har vært opptatt av og har drøftet hvilke konsekvenser blant annet denne liberaliseringen har for oppfatning av hva Norgesnett er og har drøftet hvilken rolle fakultetsmøtet kan ha i den nye situasjonen.

Studiekompatibilitet på tvers av institusjonene er en grunnleggende forutsetning for et fungerende Norgesnett mellom universitetene og er også viktig for studentene. I denne sammenhengen arbeider fakultetsmøtet med problemer knyttet til begynnernivå, forkurs og uttelling av studier på elementærnivå innenfor fremmedspråkene. Utfordringen er en status der det er etablert ulike ordninger ved universitetene.

Samarbeidet mellom de historisk-filosofiske fakultetene og Norges Forskningsråd er viktig. Som tidligere har Området for kultur og samfunn, som er representert i fakultetsmøtet, faste poster på møtet. Fakultetsmøtet er svært fornøyd med at Forskningsrådet involverer fakultetsmøtet i sitt planarbeid.

Fakultetsmøtet har et fast samarbeid med Forskningsrådet gjennom Nasjonalt forskerutdanningsutvalg for historisk-filosofiske fag. Utvalget bidrar, på fakultetsmøtets vegne, til nasjonal koordinering av den organiserte forskerutdanningen, blant annet gjennom nasjonale forskerutdanningskurs.

Forskerutdanningsutvalget har for øvrig blant annet drøftet rekrutteringssituasjonen i fremmedspråkene, en sak som fakultetsmøtet også har drøftet og der det er tatt initiativ overfor institusjonene.

Fakultetsmøtet har deltatt i universitetsrådets utredning om etablering av organisert forskerutdanning innenfor det kunstneriske profesjonsutdanningene.

(O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for realfag

Det nasjonale fakultetsmøte for realfag har hatt 2 to-dagers møter, hvorav to halvdagsmøter som fellesmøte med fagrådslederne. Arbeidsutvalget har hatt 2 møter og norgesnettgruppa har hatt 4 møter. Fagrådslederne har deltatt på to av møtene.

Viktige saker i 1999 har vært:

Norgesnettarbeidet.

Den viktigste saken har vært norgesnettgruppas arbeid om arbeidsdeling og samarbeid mellom institusjonene. Det ble engasjert en egen sekretær på timebasis til dette arbeidet, Jorun Pedersen, finansiert i fellesskap av fakultetene og NLH. Hun har dels bistått fagrådene i deres arbeid, koordinert arbeidet overfor fagrådene, innhentet og bearbeidet det statistiske materialet fra de respektive fakulteter.

Fagrådernes første innspill i dette arbeidet foreligger for kjemi, geologi, geofysikk og matematikk. Norgesnettgruppa selv arbeider med de utstyrstunge områdene (eks. CERN, Romforskning, Feltstasjoner og fartøyer osv.) Prosessen har tatt lenger tid en antatt, men en tar sikte på at et første utkast til rapport vil framlegges til drøfting i fakultetsmøtet vår 2000.

Etter-og videreutdanning.

En arbeidsgruppe med professor Leiv K.Sydnes som leder har gjennomført et omfattende kartleggingsarbeid. Rapporten ble behandlet i Nasjonalt fakultetsmøte i november, og møtet anbefaler to tiltak som oppfølging:

1."Det etableres en nettbasert, felles informasjonsportal med fullstendig oppdatert oversikt over alle EVU-tilbud i realfag i universitets-og høgskolesektoren (UOH).

2. Det settes i gang arbeid for å lage nettversjoner av to-tre grunnemner. Arbeidet gjennomføres som samarbeidsprosjekt mellom de respektive fagmiljøene og koordineres av de nasjonale fagrådene."

Ellers mener møtet at det igangsatte "Realfagsuniversitetet" bør være våre institusjoners nettverk, og at det etableres en portal innenfor "Norgesuniversitetet" med link til den enkelte institusjon.

Doktorgradsutdanningen - evaluering.

Det er satt i gang et omfattende evalueringsarbeid av dr.scient.-utdanningen initiert av fakultetsmøtets Forskerutdanningsutvalg. Dette arbeidet er organisert som et prosjekt med en styringsgruppe og en prosjektgruppe ledet henholdsvis av Forskerutdanningsutvalgets leder og sekretær. Prosjektet inkluderer en spørreundersøkelse der det engasjeres eksternt kompetanse. Ved de to realfagsfakultetene i Trondheim vil dr.ing.-utdanningen også bli inkludert i evalueringen.

Vurdering av søknader om etablering av universitetsstudier i høgskolesektoren.

2-årig studium i elektronisk publisering og multimedieteknikk ved Høgskolen i Gjøvik.

Studium i informasjons- og kommunikasjonstekn. i organisasjon og ledelse ved Høgskolen i Lillehammer.

2-årig studium i informasjonsteknologi ved Høgskolen i Oslo i samarbeid med UNIK.

Videreutdanning som internettredaktør og som internettansvarlig- ved Høgskolen i Nord-Trøndelag

Høringssaker

Fakultetsmøtet har drøftet Mjøsutvalgets delinnstilling om Oppdragsvirksomheten, NOU 1999:17 om Realkompetanse i Høgre utdanning og avgitt uttalelse om St.meld. 39 (1998-1999), forskningsmeldingen.

De nasjonale fagrådene.

Fagrådet i geofysikk er etablert og dette hadde konstituerende møte i april. Fagrådet i biologi har dessverre fungert dårlig, og det er tatt initiativ for å endre sammensetningen av dette i henhold til nytt reglement.

(O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag

Professor Lise Vislie, Det utdanningsvitenskapelige fakultet, UiO, ble valgt som ordfører for Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag fra 1/1 og frem til 31/7-99. I denne perioden fortsatte fakultetsdirektør Per Eivind Kjøl som sekretær.

Fra 1/9-99 ble sekretariatet for møtet overført til Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Bergen. Dekanus Georg Henriksen, UiB, tok over som ordfører for fakultetsmøtet og fakultetsdirektør Petter Bomann-Larsen som sekretær.

Som tidligere er det avholdt ett møte i 1999. Møtet ble avholdt i Oslo 29/10 på Voksenkollen. I tillegg har møtet behandlet saker løpende på sirkulasjon. Til sammen har Fakultetsmøtet tatt stilling til om lag 30 saker.

Generelle strategiske saker

1999 har vært preget av et løpende fokus på omstilling, økt konkurranse og nye relasjoner innen høyere utdanning og forskning. Vi skal trekke frem følgende saker:

Fakultetsmøtets strategiske rolle

SV-fagene i lys av budsjettkutt, Norgesnett og Dimensjoneringsmeldingen

Forskningsmeldingen

En foreløpig drøfting av Mjøsutvalgets delinnstillinger om forskningsorganisering og studier på grunnlag av realkompetanse

Forskning

Fakultetsmøtet har hatt en løpende dialog med forskningsrådet knyttet til rekruttering, fri forskningsstøtte og forskningsmeldingen. De to sistnevnte sakene ble viet en ekstra oppmerksomhet på det siste fakultetsmøtet.

Året 1999 har også vært preget av at institusjonene fulgte opp den pågående evalueringen av forskerutdanningen. Rapport fra denne evalueringen vil foreligge tidlig i 2000.

Studie- og undervisning

Sekretariatet fulgte opp prosessen frem til nye retningslinjer for godkjenning av fagtilbud innenfor Norgesnett. Nye retningslinjer gjelder fra 1/1-00, og vil antakelig føre til at antall saker øker.

Som før har Fakultetsmøtet hatt flere godkjenningssaker til behandling enten i møte eller på sirkulasjon

Det ble avgitt en høringsuttalelse om Norgesuniversitetet, samarbeidsnettverk mellom arbeidslivet og høgre utdanning

Vurdering:

Året 1999 har preget av at høyere utdanning og forskning er i en brytningstid. Usikkerhet knyttet til innhold og konklusjoner i Mjøs-utvalget arbeid har ført til at 1999 har blitt et avventende år med hensyn til nye initiativ. Omstillingsspørsmålet er viet stor oppmerksomhet og medlemmene i fakultetsmøtet hadde derfor et møte med fagrådene for å drøfte muligheten for nasjonal arbeidsdeling innenfor samfunnsfagene. Tilsvarende møter med fagrådene skal

holdes i 2000 for å styrke kontakten mellom fagrådene og fakultetsmøtet.

(O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for juridiske fag

Professor Ernst Nordtveit, Universitetet i Bergen er møtets leder for perioden 01.01.99-31.12.01. For samme periode er sekretariatet lagt til Det juridiske fakultet i Bergen med fakultetsdirektør Eivind Buanes som sekretær.

Det ble i 1999 holdt ett møte, i Skien 19.april. Foruten representanter fra alle medlemsinstitusjonene deltok en observatør fra NFR. Videre var en representant fra BI og representanter fra Riksbibliotekstjenesten invitert til å gi en presentasjon av h.h.v. BIs 3-årige diplomøkonomstudium og informasjonssøking i databasene ISI, OCLC og Ovid.

Av møtesaker ellers ønsker vi å nevne følgende

- Implementering av ny studieordning i Oslo med særlig vekt på karaktersystemet

Fakultetet i Oslo har gjennomgått en omfattende studierevisjon, og cand.jur-studiet er nå sammensatt av 2 grunnfag og en profesjonsdel. Mens en til de 2 grunnfagene bruker den tradisjonelle karakterskalaen med 1.0-4.0 for beståtte eksamener, bruker en på profesjonsdelen karakterene A-E for beståtte eksamener (tilnærmet ECTS-systemet).

- Budsjettsituasjonen og studieplasskostnader

Fakultetsmøtet konstaterer at de juridiske fakultetene er sterkt underfinansiert i forhold til andre sammenlignbare fakultet og viser til tidligere målsetting om å komme opp på samme kostnadsdekning pr. student som SV har. Det enkelte fakultet følger selv opp saken overfor egen institusjon.

- Lønnsituasjonen for vitenskapelig ansatte og forholdet til dommerlønnene

De juridiske fakultetene frykter for oppsigelser og svakere rekruttering dersom fakultetenes 1. amanuenser og professorer ikke får en lønnsøkning tilsvarende den dommerne fikk høsten 1999. Med grunnlag i et samordnet opplegg fra fakultetsmøtet og særlige forhold ved det enkelte fakultet, har fakultetene fulgt denne saken opp overfor egen institusjon.

- Fagnotat for rettsvitenskap

Møtet drøftet notatet og kom med sine kommentarer

(O3) Det nasjonale fakultetsmøtet for odontologiske fag

Det nasjonale fakultetsmøtet for odontologiske fag ble holdt i Oslo 29. oktober 1999. Møtet ble ledet av dekan, professor Hans R. Haanæs. I tillegg til representanter fra de to fakulteter møtte representanter fra Sosial- og helsedepartementet, Kirke-, utdannings- og

forskningsdepartementet, Statens helsetilsyn, Norges forskningsråd, Den norske tannlegeforening og Norsk Tannpleierforening som observatører.

Blant sakene som ble tatt opp var:

- Budsjettsituasjonen i Oslo og Bergen
- Status for spesialistutdanningen
- Lisens for utenlandske tannleger
- Internasjonalt samarbeide/arbeidsdeling mellom fakultetene
- Utredning om tannlegebehov i Norge og tannlegeutdanning i Tromsø
- Rekrutteringssituasjonen innen odontologi

I 1999 var det spesielt viktig for de to fakulteter å samordne seg i forhold til de to sistnevnte saker. Som vanlig var det også nyttig for fakultetene å få anledning til dialog med representantene for de ulike observatører.

(O3) Dekanmøtet i medisin

Dekanmøtet i medisin har i funksjon same tilknytning til Universitetsrådet som dei andre nasjonale fakultetsmøta. Ansvar for møta og sekretariatsfunksjonen går på omgang mellom dei fire medisinske fakulteta.

I 1999 har det vore arrangert dekanmøte i Oslo 3.-4. juni med representantar frå dei medisinske fakulteta inkludert studentrepresentant frå kvart fakultet. I tillegg møtte observatører frå Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet, Norges forskningsråd, Det norske universitetsråd, Sosial- og helsedepartementet, Statens helsetilsyn, Den norske lægeforening. Den Norske Kreftforening, Hjerte-/karrådet, Kommunenes Sentralforbund og Nasjonalt fagråd for helsefaga.

1.juli 1999 overtok Det medisinske fakultet, UiB, leiar og sekretariatsfunksjonen for Dekanmøtet og det faste Mini-dekanmøtet vart halde 29.-30. november der berre representantar for fakulteta og studentrepresentantar deltok.

I tilslutning til Dekanmøta vart det halde nasjonale formøte; eit for medisinsk undervisning og eit for medisinsk forskning.

Blant dei viktigaste sakene i Dekanmøtet 1999 kan nemnast:

Nasjonal handlingsplan for rekruttering av legar til medisinsk forskning

Medisinsk forskning

Rekrutteringa til medisinsk forskning har vorte svekka i 1990-åra, og det er naudsynt med - ekstraordinære tiltak på nasjonalt nivå. Aktuelle tiltak er forskarlinje i grunnutdanninga som med eit års lengre studietid og forskaropplæring i studietida (6 år) kan gi forskarkompetanse på mastergradsnivå. Av andre tiltak er innslag av forskaropplæring i spesialistutdanninga og krav om forskarkompetanse ved tilsetjing i overordna legestillingar ved regionsjukehusa/

universitetsklinikkane.

Innspel til Forskarmeldinga (St meld 38 1998/99)

Dekanmøtet hadde fleire innspel til Departementet i denne samanheng.

Universitetsklinikk-/Regionsykehusutskottet

Dei medisinske fakulteta v/dekanane har fått gjennomslag for betydeleg medverknad i prioriteringa av desse statlege løyvingane til universitetsklinikkane. I St prp nr 1 (1998-99) vart det vedtatt "*å etablere et formelt samarbeidsorgan mellom Universitet og Universitetsklinikk på alle regionsykehusene. Dette samarbeidsorganet vil få oppfølging og rapportering av tilskuddet som en av de viktigste oppgaver.*"

Opptaket i medisin

Legemangelen har vist seg aukande i 1999 og Departementet har gjennom Det medisinske fakultet ved NTNU administrert kjøp av medisinske studieplassar i utlandet også i 1999.

Den felles opptakssentralen i Trondheim har fungert godt i 1999, og dei medisinske fakulteta ønskjer å føre dette "samordna" opptaket vidare.

Sentralsjukehuset i Akershus – ny universitetsklinikk

Dei tre fakulteta utanom Oslo frykta at dette ville skape ytterlegare konkurranse og knappheit på kvalifisert personale ved universitetsklinikkane i dei andre helseregionane. I budsjettbehandlinga i Stortinget hausten 1999 vart det likevel vedtatt å opprette medisinske studieplassar knytte til SiA, men samstundes vart det uttrykt klare tilsagn om ressursmessig å kompensere sentraliseringskonsekvensane dette vedtaket truleg ville medføre.

Vidare- og etterutdanning

Dei medisinske dekanane har utarbeidd eit omfattande felles notat om fakultetas auka medverknad til den teoretiske spesialistutdanning/etterutdanning i åra framover. Det er viktig at Den norske lægeforening (DNLF) og Nasjonalt råd for spesialistutdanning og legefördeling (NR) og dei medisinske fakulteta kan samarbeide for å styrke denne viktige funksjonen.

Dessutan har Dekanmøtet drøfta og arbeidd med desse sakene i 1999:

- Nasjonal fordeling av medisinske fag
- Etablering av MH-grupper i medisin og helse som "forløparar" for Centers of Excellence"

- Arbeidstid i kombinerte stillingar
- Etablering av Samarbeidsorgana mellom Universitetsklinikk og Medisinsk fakultet
- Dei regionale forskingsetiske komiteane
- Studieplasskostnader for medisinske studieplassar. Særkostnader ved å bruke samarbeidande sykehus i undervisninga
- Den forverra situasjonen ved universitetsklinikkane
- Nasjonale normer og rutiner for bedømming av professorat ved dei medisinske fakulteta
- Medisinsk utdanning i utlandet. Kjøp av studieplassar

(O3) Nasjonalt råd for sivilingeniørutdanningen

har ikke rapportert om sin aktivitet i 1999

(O3) Nasjonalt råd for psykologutdanningen

Rådet hadde tre møter i 1999.

Også i 1999 var rekrutteringssituasjonen en viktig sak for rådet. NIFU-rapporten: "Forskerrekruttering til medisin og helsefag" ser mot år 2015 og påpeker at både medisin, psykologi og odontologi har store rekrutteringsbehov. Psykologi skulle hatt 140 rekrutteringsstillinger for å ivareta en høy strategisk vekst.

I 1999 ble det oppnevnt et utvalg for evaluering av opptaksordningen. Dette utvalget skal gi en vurdering av om de nåværende opptakskriteriene er hensiktsmessige og vurdere andre opptakskriterier. Utvalget skal også vurdere om det er hensiktsmessig å fortsette med dagens kvoteordning, eller om studentene bør konkurrere i en gruppe. Utvalget skal i tillegg vurdere den administrative organiseringen av opptaket og innhente alternativer til organiseringen.

Rådet har i 1999 anbefalt at fagmiljøene ved de ulike lærestedene samarbeider nasjonalt for å utvikle kurstilbud i psykologstudiet som kan tilbys interaktivt til alle psykologistudenter i Norge på utvalgte fagområder som passer tilrettelagt som IKT/interaktive kurstilbud.

(O3) Nasjonalt råd for profesjonsutdanning i farmasi (NRPF)

NRPF ble opprettet høsten 1999 på bakgrunn av at det er etablert en utdanning i farmasi ved Universitetet i Tromsø. Dermed oppstod behovet for samarbeid og koordinering som følge av at det nå er 3 utdanningssteder for farmasøyter (inkludert reseptarutdanningen ved Høgskolen i Oslo).

Rådet hadde sitt første møte i desember, hvor bla. utfordringene for utdanningen på bakgrunn av de store endringene i apotekvesenet og legemiddeldistribusjonen var sentrale. En innstilling om utdanningens mål utarbeidet av et uvalg, Målutvalget, nedsatt Farmasøytisk instituttet i Oslo ble presentert."

(O3) Nasjonale fagråd

De nasjonale fagråd er samarbeidsorganer for de faglige grunnenhetene ved universiteter og høyskoler, eller fagområder ved vitenskapelige høyskoler. De skal gi råd i spørsmål av faglig art etter anmodning fra medlemsorganisasjonene eller Det norske universitetsråd, eventuelt vedkommende nasjonale fakultetsmøte. Av oppgaver som fagrådene behandler kan nevnes: studieplaner og andre undervisningsspørsmål innen faget; forskning, forskeropplæring og forskeropplæringskurs, rekruttering innen faget; samarbeid og oppgavefordeling mellom institusjonene, inkludert utvikling og styrking av Norgesnett-arbeidet og langtidsplaner innen faget.

Universitetsrådets styre vedtok revidert standardreglement for de nasjonale fagrådene i januar 1999. De fleste fagrådene har brukt året til å tilpasse sine reglementer til det nye standardreglementet. Det er ikke etablert nye nasjonale fagråd, men nasjonalt fagråd for *sosialøkonomi* har skiftet navn til nasjonalt fagråd for *samfunnsøkonomi*.

Ordningen med nasjonale fagråd vil bli videreført dersom Det norske universitetsråd og Det norske høyskolerådet slås sammen til en organisasjon.

(O3) Nasjonalt råd for farmasi

I september godkjente styret etableringen av Nasjonalt råd for farmasiutdanning. Rådet har representasjon fra Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Oslo (reseptarutdanning). Rådet går inn som et råd for profesjonsutdanning og er ikke direkte tilknyttet noe fakultetsmøte. Men rådet er pålagt å samarbeide med relevante fakultetsmøter i saker der det er naturlig.

(O2) UNIVERSITETSRÅDETS UTVALG

(O3) Universitetsrådets forskningsutvalg

Forskningsutvalget har hatt fire møter i 1999 og har behandlet 43 saker. Blant de viktigere sakene som utvalget har hatt oppe, og hvor utvalget har avgitt uttalelser til styret, nevnes følgende:

- EU-forskning og EUs rammeprogrammer

- Den nye forskningsmeldingen, hvor utvalet har utarbeidd utkast til uttalelse til departementet for styret.

- Den nye dimensjoneringsmeldingen

- Forholdet mellom hovedfagsstudiet og forskerutdanningen. Denne saken vil for øvrig bli tatt opp på nytt på et senere tidspunkt.

- Evaluering av den organiserte forskerutdanningen i Norge med særlig vekt på kvaliteten i den norske forskerutdanningen i et internasjonalt perspektiv. Utvalget har her tatt initiativ til at det gjennomføres en omfattende evaluering i samarbeid med Forskningsrådet og KUF. Evalueringen starter i 2000, og er planlagt avsluttet i 2002.

- Faktagrunnlaget for forskningsstatistikker

- Forskerutdanning ved de medisinske fakultetene

- Revisjon av standardavtale ved opptak til forskerutdanning

Forskningsutvalget har i sine drøftinger også hatt stor nytte av gjensidige orienteringer, bl.a. om institusjonenes arbeid med forskerutdanningen og om andre forskningspolitiske saker.

(O3) Universitetsrådets studieutvalg

Studieutvalget har hatt 5 møter i 1999. Utvalget har avgitt uttalelser til Det norske universitetsråd i følgende saker:

Anmodet om utredning av forhold knyttet til karakterbruk i norsk høgre utdanning og bruken av ECTS, jf arbeidet med innføring av ny karakterskala ved NTNU og i profesjonsdelen av jusstudiet ved UiO

Departementets utkast til endringer i Lov av 11. juli 1986 nr. 53 om eksamensrett for og statstilskudd til private høgskoler

Studieutvalget har i tillegg arbeidet spesielt med følgende problemstillinger:

- Gradssystemet, særlig organisering av en eventuelt ny lavere grad, jf det pågående arbeid i -
- Mjøsutvalget, og utkast til forskrift om krav til bredde og fordypning for grader

- Institusjonenes bruk av Diploma Supplement

- Behandling av klage over karakterfastsetting

- Eksamensordninger – med særlig vekt på spørsmål i tilknytning til multiple choice

- Nasjonalt samordnet informasjon om høgre utdanning og utredning om emnet i regi av Norgesnettrådet

- Løpende orientering om arbeidet med utviklingen av et "Norgesuniversitet" og andre nettverksbaserte opplegg for etter- og videreutdanning.

- Realkompetanse i høgre utdanning (jf NOU 1999:17 fra Mjøsutvalget)

- Arbeidet med kvalitetsutvikling og Norgesnettrådets ansvar for evaluering av kvalitetssikring i høgre utdanning

- Institusjonenes arbeid med mottak av nye studenter

I forbindelse med styrets vedtak om å nedlegge det internasjonale utvalg ble ansvaret for internasjonale studiesaker overført til Studieutvalget.

Studieutvalget har i sine drøftinger også hatt stor nytte av gjensidige orienteringer bl.a. om lokalt arbeid med opptak og opptaksbestemmelser.

(O3) Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene

Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene er et rådgivende organ for Det norske universitetsråd og for medlemsinstitusjonene, og skal være et bindeledd mellom de norske universitetsmuseene og fremme nasjonalt samarbeid og faglig koordinering mellom dem. Utvalget ble av Universitetsrådets styre gjort til et permanent utvalg i vedtak av 07.12.98.

I kalenderåret er det avholdt tre møter i utvalget – 04.05. i Oslo, 10.09. i Oslo og 03.12. i Bergen, med arbeidsutvalgsmøter i forkant av disse. Utvalget har representanter oppnevnt i Komitéen for overføringer av objekter. Av spesielle saker utvalget har arbeidet med i meldingsåret skal nevnes:

Etiske retningslinjer for norske universitetsmuseer

Utvalgets arbeid med ferdigstilling av etiske retningslinjer for våre universitetsmuseer ble oversendt Det norske universitetsråd i juni 1999. Retningslinjene har vært på høring til medlemsinstitusjonene, og på bakgrunn av merknader og kommentarer vil utvalget justere retningslinjene før de sluttbehandles av Universitetsrådet. Dokumentet er ment å være retningsgivende i museumsetiske spørsmål og baserer seg på internasjonale regler.

Overføring av museumsobjekter

Medlemmer av utvalget er med i styringsgruppen for Komitéen for overføringer av objekter, og utvalget drøfter løpende arbeidet som pågår når det gjelder tilrettelegging for overføring av objekter fra universitetsmuseene til lokale og regionale museer.

Museumsprosjektet – IT-prosjekt for universitetsmuseene

Våren 1998 ble Museumsprosjektet etablert som et nasjonalt samarbeidsprosjekt mellom universitetene i Norge. Målet for prosjektet er å lage felles databasesystemer for samlingene ved alle universitetsmuseene. Utvalget har nøye fulgt arbeidet med dette prosjektet, og vil understreke prosjektets nytteverdi i offentlig forvaltning så vel som at prosjektet må sees på

som en viktig del av universitetsmuseenes REVITA-plan. Utvalget vil gi uttrykk for at det er svært viktig å beholde den sentrale programmerings- og normeringseksperisen i et prosjekt som dette og at flere departementer enn KUF bør ha interesse av å gjennomføre prosjektet, særlig Miljøverndepartementet og Kulturdepartementet.

Forskningsmeldingen

Utvalget konstaterte at St.meld. 39 Forskning ved et tidsskille (Forskningsmeldingen) så å si var blank på forhold som angår forskningen ved universitetsmuseene. Utvalget ba derfor Det norske universitetsråd i sin uttalelse særlig gjøre oppmerksom på nødvendigheten av at forskning med basis i museumssamlinger langt mer bevisst integreres i en samlet nasjonal forskningsstrategi, og at museumsssektorens særlige behov vies oppmerksomhet når det gjelder fordelingsav rekrutteringsstillinger.

Utvalget vil videre våren 2000 komme med innspill også til St.meld. 22 Arkiv, bibliotek og museum, så vel som til Utvalget for høgre utdanning – Mjøsutvalget.

Synliggjøring av universitetsmuseene

Utvalget har valgt seg som en hovedoppgave for oppnevningsperioden 1999-2001 å arbeide spesielt med synliggjøring av universitetsmuseene. Her vil utvalget konsentrere seg om to viktige innfallsvinkler. For det første synliggjøring gjennom institusjonenes strategi- og handlingsplaner. Et eget problemnotat om dette er under arbeid, og et dagsseminar om dette temaet er planlagt høsten 2000. For det andre museumsutdanning. Også her arbeides det aktivt med kartlegging av dagens situasjon (med bl.a. oversikt over eksisterende og planlagte tilbud, finansiering, praksisplasser, stipendiatstillinger m.m.) og et strateginotat for institusjonenes oppfølging av dette. Utvalget vil også følge utviklingen av museenes hjemmesider på internett.

Avslutningsvis skal det nevnes at utvalget også er i dialog med andre relevante utvalg innen museumssektoren, bl.a. Norsk museumsutvikling og Kulturminneutvalget, med tanke på mulige samarbeidsformer.

(O3) Nasjonalt utvalg for universitetsbibliotekene

Utvalget, som ble vedtatt videreført som et fast utvalg i desember 1998, har i perioden holdt tre møter. Ved starten av utvalgets arbeid foretok lederen, professor Helge Salvesen og nestlederen, overbibliotekar Paul Stray, en studietur til Danmark sammen med sekretæren, seksjonsjef Jostein Helland Hauge. Målet var bl.a. å gjøre seg kjent med Det danske elektroniske forskningsbibliotek (DEF).

Oppbygging av felles elektroniske tjenester i universitets- og høgskolebibliotekene i Norge har stått sentralt i utvalgets arbeid i 1999. Det er derfor blitt arbeidet med å utarbeide en felles strategisk plattform for samarbeidet om elektroniske tjenester.

Utvalget opprettet våren 1999 et Forum for IT-ledere for medlemsbibliotekene og et Utvalg for elektroniske tidsskrifter. Begge utvalgene vil kunne bli viktige virkemidler i arbeidet med å realisere utvalgets målsetting. Det sistnevnte utvalget har bl.a. arbeidet med å klarlegge

situasjonen ved bibliotekene når det gjelder abonnement av tidsskrifter på papir og i elektronisk form. Gjennom utvalgets analysemateriale er det lagt et grunnlag for et tettere samarbeid på dette området, hvor utvalgsbibliotekene årlig investerer om lag 70 mill kr.

Ved behandlingen av ulike saker i løpet av året er et blitt klarlagt et sterkt behov for at bibliotekene gjennom Utvalget også kan bli et mer aktivt fellesorgan vis a vis de andre nasjonale aktører på bibliotekområdet. Det ble derfor høsten 1999 gjennomført et drøftingsmøte med BIBSYS. Denne virksomheten vil bli ført videre neste år.

Underdirektør Jarle Rønhovd har deltatt på Utvalgets møter som observatør og har mellom møtene vært bindeledd mellom Universitetsrådet og sekretariatet ved Universitetsbiblioteket i Bergen.

(O3) Universitetsrådets rådgivende edb-komite (UREK)

Universitetsrådets styre vedtok i 1998 å reetablere Universitetsrådets rådgivende edb-komite (UREK) for perioden 1.1.1999 - 31.12.2001 med et revidert mandat.

UREK hadde i 1999 2 møter og behandlet totalt 20 saker. Blant de viktigste sakene var koordineringen rundt år-2000 problematikken, arbeidet med forskningsdatabaser, IT i undervisningen og etablering av felles reglement for bruk av datanettverk i studentbyene.

To utvalg er nedsatt i regi av UREK:

- Utvalget om IT i undervisningen ledes av amenuensis Tore Larsen (UIT) ble oppnevnt i 1998, og vil først levere sin innstilling på våren 2000.

- Utvalget om felles studentkort for UH-sektoren er under oppnevning. Initiativtakere her er UIO og Uninett.

Leder for UREK er professor Odd Gropen (UIT). Sekretariatet har vært lagt til IT-avdelingen ved UIT.

Mer informasjon finnes på UREK's sider på Web: <http://www.uit.no/urek/>

(O1) DEL 3. VEDLEGG

MSK